

”Meillä on ollut aina
asunnottomuuskyseminen vaikea”

Helsingin uusi kriisimajoituksen malli

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen aikuistyö
Opinnäytetyö AMK
Syksy 2015
Theresa Havana

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan Koulutusohjelma

HAVANA, THERESA:

”MEILLÄ ON OLLUT AINA ASUNNOTTOMUUSKYSYMYS VAIKEA”
Helsingin uusi kriisimajoituksen malli

Sosiaalipedagoginen aikuistyön opinnäytetyö, 48 sivua, 1 liitesivu

Syksy 2015

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia Helsingin uutta kriisimajoituksen mallia. Helsingin kaupunginjohtaja asetti työryhmän keväällä 2013, ja sen tehtävänä on laatia nopea arvio kriisimajoituksen tarpeesta ja majoituspalveluliikkeisiin sijoitettujen henkilöiden tilanteesta. Tehtävänä on luoda uusi tarkasti rajattu kriisimajoitusmalli akuutteja hätätilanteita varten asunnottomille. Opinnäytetyössä selvitetään, mitä on kriisimajoitus, kenelle kriisimajoitus on tarkoitettu ja miten sitä järjestetään.

Asunnottomuus pääkaupunkiseudulla on kaikkein suurinta verrattuna muuhun maahan. Kohtuuhintaista asuntoa on todella vaikea saada. Muuttoliike muualta Suomesta pääkaupunkiseudulle on ollut jatkuvassa kasvussa. Oman asunnon löytämisen vaikeus ei aina ole ihmisestä itsestään kiinni, vaan ongelmien taustalla on asuntojen kysynnän jatkuva kasvu ja vuosia jatkunut liian pieni asuntotuotanto. Elämän mukana tuomat kriisit voivat suistaa yksinasuvan tai koko perheen tilanteeseen, jossa oma koti menee alta. Yhtä varsinaista syytä asunnottomuudelle ei ole, vaan syitä on monia.

Laadullisen tutkimuksen aineisto on kerätty haastattelemalla. Haastatteluiden tarkoituksena on saada mahdollisimman tuoretta tietoa nykyisestä kriisimajoituksen mallista. Aineisto on analysoitu aineistolähtöisellä sisällönanalyysimenetelmällä. Opinnäytetyö on tehty Katto-Kodit oy:lle, joka toimii tässä opinnäytetyössä toimeksiantajana.

Kriisimajoituksen toimintaan tulee muutoksia. Hietaniemenkadun palvelukeskus tulee toimimaan ensisijaisena vaihtoehtona, kriisimajoituksessa. Vuokravelkojen selvittäminen on tärkeätä, kun mietitään, miksi ihmisellä ei ole omaa asuntoa. Kriisimajoituksessa noudatetaan 30 vuorokauden määräaika. Kriisimajoituksessa päätöksen tekeminen keskitetään sekä pääsemisen ehtoja tarkennetaan.

Asiasanat: kriisimajoitus, asunnottomuus, hätämajoitus, asumisratkaisut

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

HAVANA, THERESA:

“THE ISSUE OF HOMELESSNESS HAS ALWAYS BEEN DIFFICULT FOR US”

The new crisis accommodation model of Helsinki

Bachelor's Thesis in social pedagogy for work with adults, 48 pages, 1 page of appendix

Autumn 2015

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to study the new crisis accommodation model of Helsinki. In the spring of 2013, the mayor of Helsinki set up a working group whose task was to create a quick evaluation of the necessity for crisis accommodation and the circumstances of people located in accommodation services. The aim is to create a new, strictly defined crisis accommodation model for cases of acute emergencies for the homeless. This thesis studies what crisis accommodation is, for whom it is meant, and how it is organised.

Homelessness is a bigger problem in the capital region compared to the rest of the country. It is incredibly difficult to find a reasonably priced apartment. Migration from the rest of Finland to the capital region has been continuously increasing. The difficulty of finding an apartment does not always depend on the individuals themselves, but the problems lie in constant increase in demand for apartments and too small apartment production that has been continuing for years. Life can bring along crises that can derail the lives of people living alone or whole families into a situation where they are losing their own home. There is no single reason for homelessness, but they are plenty.

The data for the qualitative research has been collected through interviews. The aim of the interviews is to get as up-to-date information as possible regarding the present model of crisis accommodation. The data has been analysed with the method of data-driven data analysis. The thesis has been made for Katto-Kodit oy, which serves as a client for this thesis.

The crisis accommodation activities will be changed. Hietaniemenkatu's service centre will serve as a primary alternative in crisis accommodation. It will be important to clarify rent debts when it is considered a person does not have his own apartment. In the crisis accommodation the deadline of 30 days is followed, the making of the decision is centralized and crisis accommodation receiving conditions are clarified.

Key words: crisis accommodation, homelessness, emergency accommodation, accommodation solutions

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	ASUNNOTTOMUUSTYÖN SOSIAALITYÖTAUSTA	3
2.1	Asunnottomuus tämän päivän Suomessa	4
2.2	Asunnottomien asumisjärjestelmän sosiaalityön historiaa	5
2.2.1	Sodan jälkeinen aika	6
2.2.2	Vuodet 1960–1980	7
2.2.3	Vuodet 1980–2015	8
2.3	Laitosmaisesta asumisen purkaminen	10
2.4	Juridiset velvoitteet	11
2.5	Aikaisemmat tutkimukset	12
2.6	Julkinen keskustelu mediassa	13
3	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS	16
4	TUTKIMUSPROSESSIN KUVAUS	18
4.1	Aineiston keruu	18
4.2	Aineiston analyysi	20
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET JA TARKASTELU	23
5.1	Yleistilanne Helsingissä vuodesta 2010 eteenpäin	23
5.2	Majoitusliikkeisiin sijoitettujen henkilöiden sosiaalinen tilanne	24
5.3	Mitä on kriisimajoitus?	26
5.4	Kenelle kriisimajoitus on tarkoitettu?	27
5.5	Ratkaisut kriisimajoituksen järjestämisestä	29
5.6	Kriisimajoitukseen hakeutuminen	30
5.7	Hietaniemenkadun palvelukeskus	31
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	34
6.1	Tutkimuksen luotettavuus	36
6.2	Tutkimuksen eettisyys	37
7	POHDINTA	39
7.1	Yhteiskunnan muuttuva tila	40
7.2	Oma oppiminen	42
	LÄHTEET	43

1 JOHDANTO

Asunnottomuus Suomessa koskettaa erityisesti pääkaupunkiseudulla asuvia yksinäisiä sekä perheitä. Suomessa oli vuoden 2014 lopulla 7107 yksinelävää asunnotonta. Näistä oli pitkäaikaisasunnottomia 2443 henkilöä. Helsingissä asunnottomia oli 3500, josta pitkäaikaisasunnottomia 1220. Alle 25-vuotiaista asunnottomia oli 700 ja perheitä 280. (ARA 2015a.)

Asunnottomuuteen vaikuttaa monet tekijät. Oman asunnon löytämisen vaikeus ei aina ole ihmisestä itsestään kiinni, vaan ongelmien taustalla on asumiskysynnän jatkuva kasvu ja vuosia jatkunut liian pieni asuntotuotanto. Oman elämän hallinnassa voi olla suuria puutteita. Mielenterveys- ja päihdeongelmat vaikeuttavat oman asunnon löytämistä tai siitä kiinni pitämistä.

Opinnäytetyö on tehty Katto-Kodit oy:lle, joka tarjoaa kriisiasumista, asunnottomien lyhytaikaista tuettua asumista sekä päihdehuollon asumispalvelua. Asuminen on luonteeltaan tilapäistä ja lyhytaikaista. Opinnäytetyön tekijä itse toimii ohjaajana Katto-Kodit oy:ssä. Opinnäytetyön aihe on otettu tutkimuksen kohteeksi, koska se herätti keskustelua tekijän työpaikalla. Vantaan kaupunki ja myöhemmin Helsingin kaupunki päättivät kilpailuttaa kriisimajoituksen. Myös julkisessa mediassa käytiin paljon keskustelua kriisimajoituksesta ja sen tarkoituksesta. Opinnäytetyöntekijä halusi selvittää, mitä on kriisimajoitus, kenelle kriisimajoitus on tarkoitettu ja miten sitä Helsingissä järjestetään.

Suomessa on tutkittu syitä asunnottomuuteen. Esimerkiksi Lehtonen ja Salonen (2008, 105–108) esittävät polkumallin, jossa asunnottomuus voidaan esittää epäonnistumiseksi elämän eri siirtymävaiheessa, ei-suotuisissa käänneissä. Näitä siirtymävaiheita ovat esimerkiksi vanhempien luota muutto omaan asuntoon, koulutukseen ja työelämään siirtyminen sekä laitoksesta siirtyminen itsenäiseen omaan elämään. Liian varhain pois kotoa siirtyvät nuoret ovat vailla itsenäisen elämän edellytyksiä, ja seurauksena saattaa olla ongelmia, jotka myöhemmin johtavat myös asumisvaikeuksiin. Jos nuoret joutuvat koulutukseen siirtyessä majoilemaan vanhempiensa luona ja pääsevät muuttamaan omilleen vasta valmistuttuaan ja saatuaan työpaikan, tämä voi johtaa myös asumisvaikeuksiin. Vaikka nuori olisi päässyt itsenäisen elämän alkuun, koulutuksen puuttuminen tai

keskenjääminen merkitsee vakavia taloudellisia vaikeuksia myöhemmin, kun työpaikkaa on vaikea löytää.

Joidenkin henkilöiden tilanteen saattaa muuttua avioero. Perheen muiden jäsenten muuttaessa pois perheen isä jää asumaan liian suureen ja kalliiseen asuntoon. Usein myös sairastuminen psyykkisesti voi suistaa ihmisen oman elämän hallinnasta ja seurauksena voi olla asunnottomuus. Sairaalaan joutuminen ei merkitse oman asunnon menettämistä, mutta jos sairaus on vakavaa ja lääkkeen löytäminen vie aikaa, voi psykiatrinen sairaala, vankila tai päihdelaitos hetkeksi ratkaista asumiseen liittyvät ongelmat. Henkilöllä on kuitenkin edessään asunnottomuusongelma, kun hän pääsee pois laitoksesta. (Lehtonen & Salonen 2008, 105–108.)

Miten sitten Helsingissä pyritään toimimaan kiireellisen asumisen järjestämisessä? Suomen perustuslaissa (731/1999) 19 § 4 momentissa määritellään julkisen vallan tehtäväksi edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Tilapäismajoitus on sosiaalihuoltolain tarkoittamaa asiakkaille tarjottavaa sosiaalihuollon palvelua. (Helsingin kaupunki 2013, 4.) Helsingin kaupunki ostaa asunnottomuuteen liittyvää tilapäismajoitusta oman toiminnan lisäksi yksityisiltä palveluntuottajilta. Tilapäismajoitus on väliaikainen ratkaisu, jonka aikana tarkoituksena on löytää pysyvä asumisratkaisu. Asunnottomuus voi johtua esimerkiksi vuokrasuhteen päättymisestä, elämäntilanteen muutoksista ja erilaisista kriisitilanteista.

Haasteeksi tässä opinnäytetyössä nousi se, että uudesta kriisimajoituksesta ei löytynyt paljon varsinaista tutkimustietoa. Opinnäytetyö perustuu uusimpiin kriisimajoituksen raportteihin ja linjauksiin. Kriisimajoituksesta puhuttaessa kuulee myös käsitteitä asuntola-asuminen, hätämajoitus, kriisiasuminen ja tilapäismajoitus. Tässä opinnäytetyössä kuitenkin käytetään käsitettä kriisimajoitus, joka on otettu Helsingissä käyttöön 2013 vuoden aikana.

Opinnäytetyössä avataan myös asunnottomuuden käsitettä ja niitä syitä, jotka Suomessa johtavat asunnottomuuteen erityisesti Helsingissä. Opinnäytetyössä käsitellään myös asunnottomien asumisjärjestelmän historiaa Suomessa.

2 ASUNNOTTOMUUSTYÖN SOSIAALITYÖTAUSTA

Asunnottomuuteen liittyy hyvin vahvoja mielikuvia rähjäisesti pukeutuneista miehistä ja naisista, jotka asuvat kadulla, rappukäytävissä tai muissa yleisissä tiloissa. Yleisesti myös nähdään, että mielenterveysongelmat sekä päihdeongelmat kuuluvat osaksi asunnottomuuteen. Yleistäminen ei kuitenkaan kannata, koska asunnottomuus voi koskettaa ketä tahansa kansalaista jossain vaiheessa elämää. Meillä jokaisella on mahdollisuus joutua asunnottomaksi meistä itsestä johtumattomista syistä.

Asunnottomuus ymmärretään usein moniulotteiseksi, asuntotoimen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä edellyttäväksi yhteiskunnalliseksi ongelmaksi. Sitä ei voi määrittellä yksiselitteisesti. Eri aikoina ja eri maissa se saa paljonkin toisistaan poikkeavia sisältöjä. (Asunnottomuus ilmiönä 2015.)

Suomessa asunnottomaksi katsotaan henkilö, joka asuu ulkona, ensisuojaissa, asuntolassa tai majoitusliikkeessä. Asunnottomaksi lasketaan myös sukulaisten tai ystävien luona asuvat sekä erilaisissa laitoksissa tai hoitokodeissa asunnottomuuden vuoksi asuvat. Vangit, jotka vapautuvat ilman kotia, lasketaan myös asunnottomiksi. (Lehtonen & Salonen 2008, 23.)

FEANTSA (Euroopan asunnottomuustoimijoiden kattojärjestö) on kehittänyt yleiseurooppalaisen asunnottomuuden muotojen luokittelun nimeltä ETHOS. Tässä luokitellussa ”koti” jakautuu kolmeen eri osa-alueeseen. Nämä osa-alueet ovat **tilallinen**, **sosiaalinen** ja **laillinen osa-alue**. Näissä alueissa ilmenevät puutee määrittävät asunnottomuuden muodon. Tilallinen osa-alue kuvaa laatusuosituksen mukaista asuntoa, jossa henkilöllä ja hänen perheellään on yksinoikeus. Sosiaalinen osa-alue kuvaa mahdollisuutta yksityisyyteen ja sosiaalisten suhteiden ylläpitämiseen. Kolmas osa-alue kuvaa asumisoikeuden laillisia perusteita. Näiden osa-alueiden pohjalta ETHOS luokittelee neljä asunnottomuuden perusmuotoa jotka ovat katuasunnottomuus, asunnottomuus, asunnottomuusuhan alaisuus ja puutteelliset asumisolosuhteet. Katuasunnoton on henkilö, joka elää kaduilla tai yöpyy yömajoissa ja ensisuojaissa. Asunnoton asuu erilaisissa asumispalveluissa, kuten asuntoloissa ja tilapäismajoituksissa. Asunnottomaksi määritellään myös ihminen, joka asuu turvakodissa tai on vapautumassa laitoksesta, mutta asunnosta

ei ole tietoa. Asunnottomuusuhan alainen asuu epävarmoissa olosuhteissa, kuten tilapäisesti sukulaisten tai ystävien luona, häätöuhan alla tai väkivallan uhan alla. Neljäs asunnottomuuden muoto koskee puutteellisissa asuinolosuhteissa eläviä henkilöitä. He ovat ihmisiä, jotka majoittuvat autoihin, epätyypillisiin asuinrakennuksiin tai asumiseen soveltumattomiin rakennuksiin. (ETHOS – yleiseurooppalaisen asunnottomuuden muodot 2015.)

2.1 Asunnottomuus tämän päivän Suomessa

ARA:n selvitys asunnottomista 2014 kertoo, että Suomessa oli 7107 yksinelävää asunnottomia vuoden 2014 lopussa. Pitkäaikaisasunnottomia heistä oli 2443 henkilöä. Yksinelävien asunnottomien määrä oli vähentynyt vuodessa 394 henkilöllä, ja pitkäaikaisasunnottomia oli 102 henkilöä vähemmän kuin vuotta aikaisemmin koko maassa. Yksinelävien asunnottomien määrä väheni varsinkin Helsingissä. Asunnottomien perheiden osuus on kuitenkin viime vuonna hieman noussut. Asunnottomia perheitä oli vuoden 2014 lopussa 427. Perheistä hieman yli puolet oli maahanmuuttajia. Marraskuussa 2014 pitkäaikaisasunnottomana oli koko maassa 2443 henkilöä, tästä joukosta 67 prosenttia oli pääkaupunkiseudulla. Koko maan pitkäaikaisasunnottomuus väheni noin sadalla henkilöllä (4 %). Pitkäaikaisasunnottomalla tarkoitetaan henkilöä, jonka asunnottomuus on pitkittynyt tai uhkaa pitkittyä sosiaalisten tai terveydellisten syiden vuoksi yli vuoden mittaiseksi tai asunnottomuutta on esiintynyt toistuvasti viimeisen kolmen vuoden aikana. (ARA 2015b.)

Pitkäaikaisasunnottomuuteen on pystytty vaikuttamaan myönteisesti. Koko maan pitkäaikaisasunnottomuus on vähentynyt vuodesta 2008 vuoteen 2014 asti yli tuhannella henkilöllä (32 %). (ARA 2015b.) Feantsan selvityksen mukaan Suomi on ainoa Euroopan maa, jossa asunnottomuus laskee edelleen (Sharp Rise in Homelessness in Many European Member States 2015). Tutkimuksessa The Finnish Homelessness Strategy tutkija-arvioinnin mukaan kokonaisvaltainen työskentely asunnottomuuden vähentämiseksi on tuottanut tulosta. Tutkijat kuitenkin muistuttavat, että asunnottomuuden väheneminen tai lisääntyminen on sidoksissa paitsi asunnottomuuspolitiikkaan myös muihin yhteiskuntapolitiikassa tapahtuviin muutoksiin ja kehityskulkuihin. Asunnottomuus on myös alati

muuttuva ilmiö, jossa haasteet muuttuvat ajanvirrassa ja sen voittamiseksi tarvitaan jatkuvasti uusia ideoita. Tutkijat mainitsivat, että kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen riittämätön tarjonta murentaa pohjaa asunnottomuustyön kaikilta muilta osa-alueilta erityisesti Helsingissä. (Pleace, Culhane, Granfelt & Knutagård 2015, 9.)

Asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelmassa sanotaan, että hallitusohjelmassa 2011–2015 on linjattu pyrkimyksenä

pitkäaikaisasunnottomuuden poistaminen vuoteen 2015 mennessä.

Aiesopimuksen lähtökohtana oli 1000 asunnon osoittaminen

pitkäaikaisasunnottomille vuosina 2012–2015. Asunnottomuuden vähentäminen

Helsingissä edellyttää kohtuuhintaisten vuokra-asuntotuotannon tason pitämistä

korkeana. Asunnottomuuden vähentäminen ja ehkäisy vaativat myös työn

tekemistä aktiivisesti asumis- ja velkaneuvonnan avulla. (Ala-Outinen & Randell 2012, 77.)

2.2 Asunnottomien asumisjärjestelmän sosiaalityön historiaa

Tilastojen valossa asunnottomuus on ollut erityisesti Helsingin ongelma.

Helsingin kaupunki on pyrkinyt vastaamaan asunnottomuuteen eri järjestelyillä, kuten mahdollistamalla erilaisia tilapäismajoituksia asunnottomille.

Joukkomajoituksen rajaus ei ole yksiselitteinen, mutta yleensä niihin luetellaan ns.

majoitusasetuksen alaiset yömajat ja asuntolat sekä niihin rinnastettavat ensisuojat

sekä hoito- ja huoltokodit. (Taipale 1982, 63.) 1950-luvulla asunnottomat

majoittuivat esimerkiksi pommisuojiin ja parakkeihin, kun taas 1960-luvulla

suuriin asuntolayksikköihin, kuten Pohjois-Makasiininkadulle avattuun lähes 500-paikkaiseen yömajaan. (Taipale 1982, 150, 250.)

Asuntolatoiminnan juuret löytyvät 1800-luvulta. Suuret kaupungit alkoivat

teollistumaan, ja osa työläisistä nukkui vajoissa, kellareissa ja muissa

lämmittämättömissä paikoissa. Alkoi syntymään köyhien parissa työtätekeviä

hyväntekeväisyysjärjestöjä ja yömajoja. Suomessa maallikkosaarnaaja Constatin

af Boije vuokrasi vuonna 1880 Simonkatu 6:ssa sijainneen suljetun kapakan, josta

tehtiin kurjien kappeli. Kappelin penkeillä kodittomat saivat yöpyä. Constatin af

Boije toimi Helsingin vieraskoti- ja yömajayhdistyksen (perustettu 1883) sekä Pelastusarmeijan (1889) ensimmäisenä puheenjohtajana. Vuonna 1893 valmistui Pursimiehenkatu 10:een yömajarakennus, josta asunnottomille löytyi sängyt, lämmitetty sali ja lukusali. Asunnottomia pyrittiin kuntouttamaan, ja juoppoutta, rikollisuutta ja ammattikerjäläisyyttä pyrittiin vähentämään. (Taipale 1982, 52, 182.)

2.2.1 Sodan jälkeinen aika

Sotien jälkeen syntyi miesten ja naisten yömajoja eripuolille Helsinkiä. Esimerkiksi Helsingin kaupungin lainan avulla avattiin joulukuussa 1944 Tehtaankatu 23:ssa 165-paikkainen yömaja miehille ja vuotta myöhemmin Helsingin kaupunki vuokrasi Iso Roobertinkatu 43:sta ns. Sinebrychoffin pommisuojan 60 naisen yösuojaksi. Asunnottomuus oli kuitenkin suuri ongelma kaupungeissa, koska väki muutti sinne työn perässä. Entinen Pelastusarmeijan upseeri ja katulähetystyöntekijä Arvid von Martens kirjoitti lehdistöön vetoomuksen asunnottomien puolesta:

Nämä ihmiset eivät saa nukkua missään, koska heidän majapaikkaan käytetty kalliosuoja suljettiin äskettäin ja siihen sijoitettiin tilapäinen kanslia. Olen kuullut sanottavan: Nythän on niin lämmintä, että he voivat nukkua ulkona. Mutta tämäkin on heiltä kielletty! Koditon ei saa nukkua puiston penkillä, ei porraskäytävällä, ei halkopinojen välissä, ei roskalaatikossa eikä edes metsissä. Jos hänen onnistuu piiloutua poliisilta, niin poliisikoira kyllä löytää hänet. Ja tämä merkitsee sakkoja eli toisin sanoen vankeutta, parhaassa tapauksessa kehotusta: Ala kävellä! (Martens 1973, 22–24.)

Kirjoitus herätti huomiota, ja tämän johdosta perustettiin vuonna 1950 Kovaosaisten ystävät ry, jonka tehtävänä oli lievittää asumiskurjuutta Helsingissä. Järjestö perusti ensimmäisen yömajan Kalevankatu 19:sta, joka toimi raittiuskotina, eli se velvoitti raittiutta kodissa asuttaessa. Yhdistys pyrki myös perustamaan ns. läpikulkuasuntoja hädetyille perheille, mutta voimavarojen vähyden takia päädyttiin yksinäisten miesten ja naisten majoituspulmien ratkontaan. (Taipale 1982, 184–186.) Yhdistys avasi myös hätämajoituspaikkoja hylättyihin kouluihin, juhla- ja voimistelusaleihin, stadioneille, tyhjiin rautatievaunuihin ja kirkkoihin. Majapaikan sai yleensä muutamaksi yöksi, joskus

viikoksi. (Taipale 1991, 13–14.) Väestölaskentatilastojen mukaan vuonna 1950 Helsingissä oli 4122 asunnotonta. Vuoteen 1955 mennessä asunnottomien määrä väheni hieman 4010:een. Esimerkiksi 1950–1970-luvuilla ei asunnottomiksi laskettu tuttavien ja sukulaisten luona asuvia. (Vihavainen & Kuparinen 2006, 23.)

2.2.2 Vuodet 1960–1980

1960-luvulla yömajojen, katujen ja roskalaatikoiden asukkaat olivat yleensä syrjäytyneitä, joiden suurin ongelma oli alkoholi. Asunnottomuus oli näkyvää, puliukot ja iäkkäät asunnottomat alkoholistit kuuluivat katukuvaan. Asunnottomat olivat näkyvissä, mutta myös piilossa, koska he eivät kuuluneet toimenpiteiden kohteiksi. Vapaaehtoisjärjestöt kiinnittivät heihin ainoastaan huomion tarjoamalla yömajoja. (Kärkkäinen, Hannikainen & Heikkilä 1998, 17.)

Talviaikaan yömajat olivat usein täynnä, ja siksi Kovaosaisten ystävät ry. ja Pelastusarmeija järjestivät talvisin tilapäissuojia majoitukseen. Ulkona yöpyvien määrä sai huippunsa 1967, jolloin yli 500 henkeä oli vailla yösijaa. Lauttasaaren ensisuoja avautui 1967, jolloin muutamassa päivässä sinne majoittui 700–800 miestä. Parhaimmillaan talossa asui talvella lähes tuhat miestä. Lepakkoluola eli liekkihotelli sai alkunsa. (Taipale 1982, 74, 152.) Liekkihotelli-nimi juontui halvasta Taloussprii T:stä, jonka pakkausta koristi liekin kuva. Vuonna 1967 markkinoille tullut T-sprii eli ”tenu” oli lievästi denaturoitua, lähes sataprosenttista alkoholia. (Lindfors 2014.)

Talvi vuonna 1967 oli myös erityisen kova, ja arviolta noin 50 alkoholista kuoli. Tämän johdosta myös tiedotusvälineet kiinnostuivat ongelmasta. Aluksi huolta asunnottomuudesta kantoivat sosiaaliviranomaiset ja sosiaalityöntekijät. Ongelmaa tarkasteltiin alkoholismin, työttömyyden ja irtolaisuuden kautta. Asunnottomille perustettiin alkoholistien hoitokoteja, väliaikaisia asuntoloita ja yömajoja. (Jantunen 1999, 20.)

Helsingissä on lähes kaksisataa koditonta miestä, jotka joutuvat viettämään yönsä taivasalla, roskalaatikoissa ja kellareissa - paikoissa, joissa viimeöisen kaltainen pakkanen puree hengenvaarallisesti. Osa tästä sekä suuruudeltaan että

koostumukseltaan tuntemattomasta joukosta kävelee puutuvin jaloin läpi yön pysyäkseen lämpimänä ja hengissä. (Kyheröinen 1967.)

Vähäosaisten auttamiseksi perustettiin Marraskuun liike, joka kiinnitti huomiota asunnottomien huonoihin oloihin. Ensisuojia ja muita hätä- tai ensiaputoimenpiteitä ei enää pidetty riittävinä, vaan tarvittiin uusia toimenpiteitä. Poliittisen havahtumisen myötä aloitettiin kehittämään sosiaalihuollon ratkaisuja, esimerkiksi huoltokoteja, yömajoja ja asuntoloita. (Sunikka 2009, 16, Kärkkäisen 1998, 17 mukaan.) Liekkihoteilin kunto oli huono, mutta se toimi aina vuoteen 1979, kunnes Kyläsaaren hoitolaitos avasi ovensa (Sunikka 2009, 16).

1970-luvulta alkaen asunnottomien olinpaikoiksi tulivat asuntolat ja metsät (Lehtonen & Salonen 2008, 15). 1970-luvun puolivälissä tunnustettiin välittömien asuntopoliittisten toimenpiteiden välttämättömyys, jotta erityisryhmille saataisiin asuntoja. Asuntoviranomaisten ja sosiaali- ja terveystieteiden yhteistyötä ryhdyttiin kehittämään, ja toimintatavat myös asunnottomuuden hoitamiseksi alkoivat kehittyä. (Jantunen 1999, 20.)

Pääkaupunkiseudun asunnottomille alkoholisteille yritetään rakentaa seuraavan viiden vuoden aikana 1000 yksiotä. Näistä 900 tulisi Helsinkiin, 50 Espooseen ja saman verran Vantaalle. Kuntien sosiaalitoimien johto teki yhteisen suunnitelman yksinäisten henkilöiden asunotilanteen kohentamisesta. (Asunnottomat alkoholistit saavat tuhat yksiotä. 1978.)

2.2.3 Vuodet 1980–2015

Vuosi 1987 nimettiin Yhdistyneiden kansakuntien toimesta kansainväliseksi asunnottomuuden vuodeksi. Samana vuonna myös hallitus asetti tavoitteeksi asunnottomuuden poistamisen 1991 loppuun mennessä. Kuntien tehtävänä oli järjestää vuoden 1991 loppuun mennessä asumisen vähimmäistasoa vastaava asunto jokaiselle sosiaalihuoltolain tarkoittamaa asumispalvelua tarvitsevalle asunnottomalle ja ulkona asuvalle. Kuntien tuli myös selvittää vuoden 1986 loppuun mennessä, kuinka paljon asunnottomia asui laitoksissa sekä erittäin puutteellisissa olosuhteissa, ja pohtia suunnitelma, kuinka näiden ihmisten asuminen tullaan järjestämään. Tuota kunnianhimoista tavoitetta ei saavutettu,

mutta vuoden 1991 lopulla asunnottomuus oli vähentynyt 20 000:sta aina 14 000:een. (Tainio 2009, 17.)

Helsingissä asuntolajärjestelmästä muodostui asunnottomien asumismuodon ydin. Vuodesta 1980 asuntolapaikkoja aloitettiin tietoisesti vähentämään asunnottomuusohjelman periaatteiden mukaisesti. Asuntolapaikkojen vähentäminen ja korvaavien ratkaisujen vähyys kuitenkin johtivat toistuvasti siihen tilanteeseen, että tarvittiin tilapäisiä majoitustiloja. Talvella 1984–1985 arviolta tuhat miestä yöpyi lämmittelysuojissa. Nykyisen kunnallisen sosiaalitoimivetoisen asuttamisjärjestelmän synty Helsingissä ajoittuu 1980-luvun alkuun. Helsingin sosiaalitoimi aloitti tuolloin asuntojen välityksen asuntoloissa asuville. Tarkoituksena oli myös rajoittaa ulkokuntalaisten asunnottomien siirtymistä Helsinkiin. (Tainio 2009, 20.)

Vuonna 1985 perustettiin Y-säätiö, joka muiden vastaavanlaisten hankintayhtiöiden tavoin vuokrasi pienasuntoja kuntien sosiaalitoimelle, jotka vastaavasti taas vuokrasivat ne asuntoa tarvitsevalle. Helsingin oman asumispalvelutoiminnan rinnalla toimi myös erilaisia yhdistyksiä ja järjestöjä, joiden rooli ja vastuu sosiaalisessa asuntotuotannossa olivat tärkeitä. (Tainio 2009, 20–21; Kopomaa 2005, 16.)

Asunnottomuus alkoi vähenemään hyvää vauhtia, kunnes se kääntyi uudelleen nousuun 1990-luvulla. Mukaan tuli uusi asunnottomien ryhmä, joka koostui tavallisista työssä käyvistä ihmisistä. He olivat esimerkiksi avioeron seurauksena menettäneet asuntonsa ja jääneet siksi ilman omaa kotia. Nuorten itsenäistymistä heikensi tuolloin pula kohtuuhintaisista vuokra-asunnoista. Maahanmuutto lisääntyi, ja asunnottomien maahanmuuttajien osuus kasvoi. (Lehtonen & Salonen 2008, 16.) Laman mukana köyhyys myös nousi uudelleen asunnottomuuden syyksi velkaantumisen ja pitkäaikaistyöttömyyden myötä (Kostiainen & Laakso 2012, 9).

Ympäristöministeriön julkaisi vuoden 2001 maaliskuussa asunnottomuuden vähentämishjelman 2001–2003, jota jatkettiin aina vuoteen 2005.

Asunnottomuuden vähentäminen otettiin osaksi asuntopoliittista strategiaa ja siihen sisältyvää seudullisen asuntopoliittikan kehittämistä. Helsingin, Espoon ja

Vantaan kaupunginjohtajat käynnistivät vuosina 2002–2005 toimineen pääkaupunkiseudun asunnottomuuden vähentämishojelman. Ohjelmien avulla saatiin asunnottomien määrän nousu pysähtymään. Pääkaupunkiseudun toimenpideohjelman tarkoituksena oli rakentaa ja hankkia vuosittain tuhat uutta asuntoa asunnottomille. Asunnottomuuden vähentämishojelman keskeinen elementti oli yleinen asuntopolitiikka, jonka avulla pyrittiin luomaan edellytykset kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen tarjonnalle kasvukeskuksissa. (Kaakinen, Nieminen & Pitkänen 2006, 15, 18.)

Selvityksessä asunnottomien asumistilanteesta 2006 Helsingin sosiaaliviraston kanta oli, että asuntoloita tarvittiin jatkossakin. Ne olivat yksi tärkeä asumispalvelun muoto, koska toimiva asuntolaverkosto vähentää akuutin asunnottomuuden tuottamaa elämäntilanteiden kriisiytymistä. (Tainio 2009, 21.) Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman (2008–2011) mukaan alettiin puhumaan asuntoloiden muunto-ohjelmasta. Samassa loppuraportissa sanotaan, että Helsingissä oli käytössä enää 144 asuntolapaikkaa ja 80 tilapäiseen kriisimajoitukseen tarkoitettua paikkaa. Loppujen asuntolapaikkojen osalta oli tehty suunnitelmat niiden toiminnallisista muutoksista ja niiden korvaamisesta tuetulla asumisella. Tuolloin suunnitelmissa oli, että asuntolamajoittuminen Helsingissä loppuisi kokonaan vuoden 2013 aikana. (Kaakinen 2012, 9.)

Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelmassa Paavo II (2012–2015) sanotaan asuntoloiden käytöstä, että asunnottomien pitkäaikaiseen asumiseen tarkoitetuista asunnoista luovutaan ja ne korvataan asuinhuoneiston vuokrauksesta annetun lain mukaisilla itsenäisillä asunnoilla tai sosiaalihuoltolain mukaisilla tuetun asumisen yksiköillä. (Karppinen 2014, 4.)

2.3 Laitosmaisien asumisen purkaminen

Erityisryhmien asumisesta huolehtiminen on kaupungin lakisääteinen tehtävä. Tähän voidaan lukea myös pitkäaikaisasunnottomat, joiden asumisen järjestämiseen on sitouduttu valtion ja kuntien välisessä aiesopimuksessa vuodesta 2008 lähtien. Erityisryhmien kohdalla asumisessa oli merkittäviä muutoksia, kun laitosmaista hoitoa purettiin ja painopiste siirtyi kohti kotia. Hallitusohjelmassa

2011–2015 linjattiin, että pitkäaikaisasunnottomuus pyritään poistamaan vuoteen 2015 mennessä ja osoittamaan 1000 asuntoa juuri pitkäaikaisasunnottomille. (Ala-Outinen & Relander 2012, 77.)

Paavo I- ja Paavo II -ohjelmien yksi keskeinen tavoite on asuntoloiden muuttaminen vuokrasopimusperusteisiksi yksioiksi. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishojelman tarkoitus on lisätä pysyvää, pääosin vuokra-asumista. Asuntolat ja muut tilapäiset majoitustilat pyritään korvaamaan ajanmukaisilla tuki- ja palveluasunnoilla. Jos asunnottomuus tulee ihmisille äkillisenä tilanteena, on kuntien varauduttava järjestämään heille ratkaisuja lyhytaikaiseen kriisiasumiseen. (Ympäristöministeriö 2013.)

2.4 Juridiset velvoitteet

Suomen perustuslain (731/1999) 19 § 4 momentissa on säädetty julkisen vallan tehtäväksi edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä.

Asunto-olojen kehittämistä koskevan lain (919/1985) 1 § sanotaan, että tavoitteena on turvata jokaiselle Suomessa vakituisesti asuvalle mahdollisuus kohtuulliseen asumiseen. Kunnan tehtävistä sanotaan saman lain 5 § 1 momentissa, että kunnan on huolehdittava siitä, että toimenpiteet asunto-olojen kehittämiseksi suunnataan erityisesti asunnottomien ja puutteellisesti asuvien asumisolojen parantamiseen. Sen tulee kehittää asunto-oloja alueellaan siten, että sellaiselle asunnottomaksi joutuneelle kunnan jäsenelle, joka ei ilman kohtuuttomia vaikeuksia kykene asuntoa omatoimisesti hankkimaan, voidaan järjestää kohtuulliset asumisolot.

Sosiaalihuoltolain (1301/2014) 21 § 1 momentissa kunnan sosiaalihuollolla on velvoite järjestää tilapäistä asumista henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua. Sosiaalihuollon velvoite kiireellisen asumisen järjestämiseen toteutetaan Helsingissä kriisimajoituksena. Kriisimajoitus on luonteeltaan päivystyksellistä ja lyhytaikaista. Silloin kun on kyseessä kriisimajoitus, voidaan toimia ilman huoneenvuokralain edellyttämää vuokrasopimusta. (Helsingin kaupunki 2013, 5.)

2.5 Aikaisemmat tutkimukset

Ilkka Taipaleen vuonna 1982 julkaistu klassikkotutkimus ”Asunnottomuus ja alkoholi” tarkastelee asumista ja asunnottomuutta sosiaalilääketieteellisen tutkimusperinteen näkökulmasta vuosina 1937–1977. Väitöskirjassa Taipalle käsittelee myös asunnottomien ryhmää, joka asui joukkomajoissa. Joukkomajoihin lueteltiin kuuluvaksi esimerkiksi yömajat ja asuntola. Tutkimus valoittaa hyvin, millaisia eri ratkaisuja käytettiin, kun asunnottomia majoitettiin joukkomajoihin, sekä kuinka paljon heitä oli. (Taipale 1982.)

Asunnottomuutta ja asunnottomia erityisryhmiä on myös tutkittu, joista yksi keskeinen on Riitta Granfeltin tutkimus (1998) naisten kokemasta asunnottomuudesta. Granfeltin tavoitteena oli kodittomien naisten elämän psykososiaalisten kysymysten tutkiminen sekä kodittomuuden kuvan rakentaminen. Tutkimuksessa kodittomat naiset kertovat elämästään ja tutkimus on kertomus siitä, millaista on elää kodittomana Suomessa. Haastatteluissa nousi esille äityden kysymykset, väkivaltaiset ihmissuhteet, päihdeongelmat, kotiin ja asumiseen liittyvät kysymykset sekä kokemukset sosiaalipalvelujärjestelmästä. Koditon nainen yöpyy tuttavien luona, asuntolassa tai päihdehuollon laitoksessa, pankkiautomaatin tuulikaapissa tai vaikka veneen alla. (Granfelt 1998.)

Sanna-Annukka Kouhi teki syksyllä 2014 kriisimajoituksesta käytännöntutkimuksen, joka koski kriisimajoitustyöskentelyn linjauksia sekä kielteisen kriisimajoitusratkaisun saaneiden asiakkaiden elämäntilannetta ja ohjautumista Helsingissä. Tutkimuksessa pohdittiin, keitä ovat ne asiakkaat, jotka ovat saaneet kielteisen kriisimajoitusratkaisun. Minne kielteisen päätöksen saaneet asiakkaat on ohjattu ja minne he ovat ohjautuneet helsinkiläisessä palvelujärjestelmässä? Millaisia tekijöitä kriisimajoitusratkaisuiden perusteena on, ja millaisia linjauksia niistä kriisimajoitustyöskentelyyn rakentuu? (Kouhi 2014, 10.)

Tutkimusaineistossa Kouhin huomio kiinnittyy kriisimajoitusta tarvitsevien nuoreen ikään, työelämän ulkopuolella olemiseen, vähäiseen tietoon terveydentilasta ja päihteiden käytöstä, vuokravelattomien määrään,

lastensuojeluasiakkuuksien määrään sekä asunnottomuustaan sekä ystävien ja sukulaisten luona asuvien määrään (Kouhi 2014, 4).

Tutkijan huomio kiinnittyi myös siihen, ettei yksikään kielteisen ratkaisun saaneista päätynt seurantajakson aikana kaupungin ylläpitämään asumispäivystykseen. Lähes puolella asuminen oli järjestynyt joko yksityisessä tai yleishyödyllisessä vuokra-asunnossa tai tuetun asumisen kautta. Asiakkaat olivat myös saaneet toiselta paikkakunnalta vuokra-asunnon. Ystävien ja sukulaisten luona majoilevat olivat edelleen jonossa tuettuun asumiseen. (Kouhi 2014, 26.)

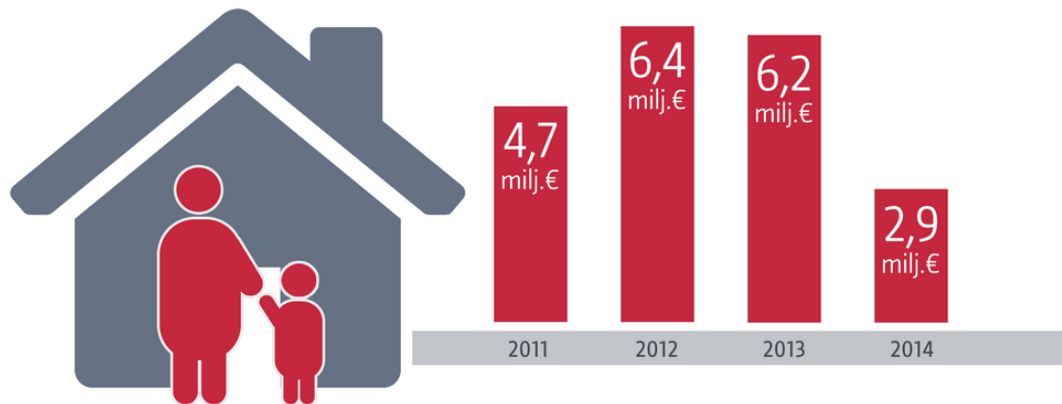
Myönteisissä ja kielteisissä kriisimajoitusratkaisuissa perustelut liittyivät usein asiakkaaseen itseensä tai hänen elämäntilanteeseen, kuten fyysiseen tai psyykkiseen terveydentilaan, tuen tarpeeseen, elämäntilanteen kriisiytymisen arviointiin, aikaisemmin tarjottujen asuinpaikkojen hyödyntämättömyyteen tai aktiivisuuteen työllistymisessä ja opinnoissa (Kouhi 2014, 27).

2.6 Julkinen keskustelu mediassa

Kriisimajoituksesta käytiin yleistä keskustelua julkisessa mediassa, ja se koski tilapäismajoitusta Helsingissä. Tämä julkinen keskustelu ja pohdinta ovat johtaneet nykyiseen kriisimajoituskäytäntöön. Jotta nykyinen käytäntö saisi syvyyttä ja ymmärrystä, otetaan esille julkisesti käyty keskustelu.

Keskustelua käytiin mediassa 2013 lähtien. Syynä olivat reilusti kohonneet kustannukset kriisimajoituksessa. Toimittaja Sundqvist (2015) kirjoitti Yle Uutisissa, että vuosi 2012 oli Helsingissä kriisimajoituksen hullu vuosi. Tilapäisen asunnon tarpeessa olevia asutettiin majoitusyritysten asuntoihin, joista perityt vuokrat olivat pahimmillaan hotelliasumisen tasoa ja asuminen saattoi venyä kuukausien, jopa yli vuoden mittaiseksi. Kustannukset nousivat lähes 6,5 miljoonaan euroon vuodessa.

Kriisimajoituksen kustannukset Helsingissä

KUVIO 1. Kriisimajoituksen kustannukset Helsingissä vuosina 2011–2014 (Yle Uutiset 2015).

Asian tiimoilta saatiin paljon näyttäviä otsikoita, kuten Helsingin Sanomissa 20.3.2013: 1300 euroa 12 neliöstä – Helsinki maksaa hätmajoituksesta miljoonia. Kriisimajoituksen tarve Helsingissä kasvaa, mutta toistaiseksi ratkaisuna ovat kalliit huoneistohotellit. Toimittaja kirjoitti ohjelmistoinsinööristä, joka kärsi vakavasta masennuksesta ja ahdistuksesta. Henkilö oli asunut tilapäismajoituksessa kesäkuusta 2012 lähtien. Asunnon hankki Helsingin sosiaalivirasto. Helsingin kaupungin vuokra-asuntoa ohjelmistoinsinööri oli jonottanut vuodesta 2000. Artikkelissa kerrottiin, että vuosittain noin 900 ihmistä majoitetaan Helsingissä huoneistohotelleihin. Syynä on paheneva asuntopula: kaupungin vuokra-asuntoja jonottaa 25 000 ihmistä. Hätmajoituksen tarve vain kasvaa. Vuonna 2011 Helsinki vuokrasi tilapäisasuntoja 4,6 miljoonalla eurolla, viime vuonna jo 6,4 miljoonalla. Yli puolet kuittaa Forenom, joka on henkilöstöfirma Baronan tytäryhtiö. Toimittaja kirjoittaa artikkelissaan edelleen, että kriisiasuntoa tarvitsevista yhä useampi on maahanmuuttaja. Toinen ryhmä on lapsiperheet. Majapaikan tarve ei usein jää tilapäiseksi. Sosiaalivirastossa huomattiin, että 60 perheen satunnaisotannalla asumisaika on keskimäärin 400 päivää. (Palttala 2013.)

Helsingin asunto-ohjelmapäällikkö kertoi haastattelussa (2015), kuinka kriisiasumisen kustannukset olivat lähteneet käsistä 2013 vappuna, kun kriisiasumisen työryhmä perustettiin.

...kukaan ei tiennyt, mistä on kysymys, miks se lisääntyy, ketä ne on, miks ne joutuu sinne ja siksi meillä perustettiin kaupunginjohtajan nimittämä työryhmä (Relander 2015).

...Sitten lähettiin aika tiheellä kammalla perkaamaan, ketä ne ovat, millä päätöksentekoprosessilla ne päätyvät kriisimajoitukseen (Relander 2015).

Mihin yleinen keskustelu johti Helsingissä? Keskustelun johdosta Helsingin kaupunginjohtaja asetti 30.4.2013 työryhmän, joka nimettiin kriisiasumistyöryhmäksi (Helsingin kaupunki 2013, 3).

3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

Opinnäytetyön tavoite on selvittää, mitä on kriisimajoitus, kenelle se on tarkoitettu ja miten Helsinki sitä järjestää. Nykyinen kriisimajoituksen malli on otettu käyttöön jokin aika sitten, ja opinnäytetyössä selvitetään, mitä kriisimajoitus pitää sisällään ja voidaanko sillä vaikuttaa siihen akuuttiin tilanteeseen, kun ihminen joutuu asunnottomaksi.

Opinnäytetyön tarkoitus on tuottaa tutkimuksen tilaajalle tietoa kriisimajoituksesta. Tietoa hyödynnetään, kun pohditaan, miten toimintaa kehitetään ja viedään tulevaisuudessa eteenpäin. Selvitystyö antaa mahdollisuudet myös pohtia kriisimajoituksen sisältöä, mitä eri prosessin osia se pitää sisällään, kun tehdään käytännön työtä kriisimajoituksessa.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat:

- Mitä on kriisimajoitus, ja kenelle se on tarkoitettu?
- Miten kriisimajoitusta järjestetään?

Opinnäytetyö on tehty Katto-Kodit oy:lle, joka toimii tässä opinnäytetyössä toimeksiantajana. Katto-Kodit tarjoavat kriisimajoitusta, asunnottomien lyhytaikaista tuettua asumista sekä päihdehuollon asumispalvelua. Asuminen on luonteeltaan tilapäistä ja lyhytaikaista. Tukea tarjotaan henkilöille, jotka ovat ilman vakinaista asuntoa ja haluavat valita päihteettömän asumismuodon. Asiakkaiden kanssa työtä tehdään aktiivisesti ja tavoitteellisesti, jotta jokaiselle löytyisi mahdollisimman hyvä ja tarkoituksenmukainen oma koti. Asiakkaita tuetaan asunnon etsinnässä, talousasioiden järjestelyissä ja hoitamisessa, positiivisten rutiinien luomisessa arkeen sekä integroitumisessa yhteiskuntaan.

Asukkaan tilanne voi olla hyvinkin vaikea, ja tämän takia se vaatii henkilökunnalta aktiivista läsnäoloa ja aitoa kiinnostusta ihmisen auttamiseksi. Se vaatii myös kykyä ja halua kohdata ihminen kokonaisuutena käyttäen asiakkaan omia voimavaroja. Työssä pyritään aina muistamaan, että jokainen ihminen on oman elämänsä asiantuntija. Työtä tehdään eri verkostoissa, ja yhteistyökumppaneina ovat sosiaalialan asiantuntijat, kuntien edustajat ja asumisen tuen ammattilaiset. Usein asiakkaat ovat solmussa yhteiskunnan

monimutkaisessa palvelujärjestelmässä ja siksi tarvitsevat rinnalle ihmistä, jolla on hyvä tuntemus asiasta ja joka osaa tukea ja ohjata.

Katto-Kotien toimipisteet sijaitsevat Vantaalla ja Helsingissä. Vantaalla sijaitsee asumisyksikkö Villenpirtti, jonka yhteydessä on myös asumista hajautetusti sijoitetuissa tukiasunnoissa. Asunnot sijaitsevat Martinlaakson, Myyrmäen ja Kaivokselan ympäristössä. Asiakkaan tilanteesta riippuen asunnot tarjoavat ratkaisun tilapäiseen asunnon tarpeeseen. Asumisen yhteydessä voidaan myös tarjota tukea esimerkiksi asumiseen liittyvissä asioissa, jatkoasumisen järjestämisessä tai muiden palvelujen piiriin ohjautumisessa.

Helsingissä Länsi-Pakilassa toimii asumisyksikkö Paavonpirtti ja Itä-Pakilassa sijaistaa asumisyksikkö Ollinpirtti, joka tarjoaa päihdehuollon asumispalvelua päihteettömyyteen pyrkiville asunnottomille päihderiippuvaisille henkilöille.

4 TUTKIMUSPROSESSIN KUVAUS

Opinnäytetyö on luonteeltaan laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, ja aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu, koska haastatteluiden kautta saa syvällisempää tietoa kriisimajoituksesta. Käytettävän menetelmän tulee olla tieteellinen, järjestelmällinen, järkiperäinen ja hyväksytty. Tutkimusta eivät johda tutkijan omat asenteet tai ennakkoluulot vaan menetelmät. Tutkimusta johtaa objektiivisuus, eli tulokset ovat lähtöisin haastateltavilta eivätkä ne ole tutkijan omien mielipiteiden saastuttamia. (Kananen 2008, 55–56.) Tutkimusongelman luonne ja tiedon määrä vaikuttavat tutkimusmenetelmän valintaan (Kananen 2008, 68).

4.1 Aineiston keruu

Tiedonkeruussa on käytetty puolistrukturoitua teemahaastattelua. Tarkoituksena on saada haastateltavien ääni mahdollisimman hyvin kuuluviin tutkimuksessa. Jos kysymykset ovat liian tarkkoja, ei haastateltavien ajatuksille jää tilaa. Tarkoituksena on antaa tilaa sille mahdollisuudelle, että kysymysten järjestys voi muuttua haastattelun edetessä. Teemahaastattelussa ei keskitytty yksityiskohtaisiin kysymyksiin, vaan edettiin keskeisten teemojen mukaisesti. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 48.) Teemahaastattelulla pyritään keskustelunomaiseen tilaan, jossa käydään läpi ennakkoon suunniteltuja teemoja. Teemojen järjestys on vapaa, eikä kaikkien haastateltavien kanssa välttämättä puhuta kaikista teemoista samassa laajuudessa. Teemahaastattelu ei ole pikkutarkkojen kysymysten esittämistä tarkassa järjestyksessä, vaan teemoista pyritään keskustelemaan vapaasti. Muotona teemahaastattelu on erinomainen silloin, kun halutaan tietoa vähemmän tunnetusta asiasta tai ilmiöstä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 56.)

Syksyllä 2014 syntyi ajatus tehdä opinnäytetyö kriisimajoituksesta.

Opinnäytetyön tekijä työskentelee vantaalaisten asunnottomien kanssa. Vantaan kaupunki kilpailutti kriisimajoituksen, ja myöhemmin Helsinki toimi samalla tavoin. Keskustelu kriisimajoituksesta oli herännyt julkisessa mediassa 2013.

Opinnäytetyön toimeksiantajan kanssa käytiin keskustelua teemasta, ja kiinnostus aiheeseen syntyi.

Aluksi opinnäytetyötä varten on kerätty tietoa asunnottomuudesta pääkaupunkiseudulla sekä siitä, miten kiireellinen asuminen toteutetaan Helsingissä. Tietoa on hankittu teemahaastatteluiden lisäksi eri lähteistä ja tietokannoista, kuten Melindasta, Mastosta ja Google Scholarista. Haastatteluiden yhteydessä sain myös haasteltavilta teemaan liittyviä dokumentteja sekä väitöskirjoja. Tärkeinä dokumenttina toimivat myös loppu- ja tutkimusraportit, josta avautui kriisimajoituksen suuntaviivat sekä uudet linjaukset.

Alkuvuodesta 2015 haastateltavia on lähestytty sähköpostitse. Sähköpostia sai yhteensä kymmenen eri haastateltavaa, josta kuuden kanssa saatiin sovittua haastattelu. Sähköpostissa kerrottiin opinnäytetyön tarkoituksesta ja siitä, mitä työ koski, sekä avattiin haastatteluissa käytäviä teemoja. Kaksi haastateltavista halusi kysymykset ennakkoon nähtäväksi. Haastateltavaksi valikoitui neljä sosiaalialan asiantuntijaa sekä kaksi asiantuntijaa asuntosektorilta. Jokaista heitä yhdistää vahva tietämys ja osaaminen asunnottomuuden parissa sekä kriisimajoituksen kanssa työskentely. Osa haastateltavista työskentelee kriisimajoitustyöryhmässä sekä on ollut suunnittelemassa Helsingin kriisimajoituksen suuntauksia vuodesta 2014 eteenpäin. Haastateltavilta on pyydetty lupa nimien julkaisemiseen opinnäytetyössä. Haastattelut toteutettiin maaliskuun ja huhtikuun aikana haastateltavien omilla työpaikoilla. Haastattelut kestivät vajaasta tunnista kahteen tuntiin. Työn toteutukselle hyvin merkittävää on se, että tutkittavat tietävät ilmiöstä paljon tai heillä on siitä kokemusta. Tutkittavien valinta on ollut harkittua, ei satunnaista. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 88–89.)

Kaksi haastattelua valitettavasti tuhoutui. Syynä oli, että haastattelut oli äänitetty puhelimeen. Puhelimeen tuli päivitys, joka hävitti haastattelut, eikä niitä saatu enää takaisin. Haastatteluista ei ollut ehditty vielä litteroimaan. Jäljelle jäävistä haastatteluista kerääntyi kuitenkin edelleen paljon materiaalia. Tämä materiaali riitti erinomaisesti vastaamaan opinnäytetyössä heränneisiin kysymyksiin. Materiaalia kerätään sen verran kuin sitä tarvitaan asian selvittämiseksi.

Havaintoja ei tarvitse enää lisätä, kun aineisto alkaa toistamaan itseään. Puhutaan kylläntymisestä eli saturaatiosta. (Kananen 2008, 38–39.)

Tutkimuksen keskeisiä käsitteitä ovat: kriisiasuminen, asunnottomuus, hätämajoitus, asumisratkaisut. Hakutulokset on rajattu alle kymmenen vuotta vanhoihin lähteisiin muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta.

4.2 Aineiston analyysi

Kaikkien haastateltavien haastattelut nauhoitettiin. Tämän jälkeen aineisto purettiin eli litteroitiin. Aineisto on kirjoitettu puhtaaksi melkein sanasta sanaan, mutta tekstistä jäi pois kaikki täytesanat, koska ne eivät liittyneet tutkimukseen eikä tutkimuksen kannalta niiden poistaminen vaikeuttanut työtä, päinvastoin se helpotti tekstin lukemista ja ymmärtämistä. Puheen litteroinnissa vaikeuksia tuotti ajoittain puheen epäselvyys, haastateltavan ja haastattelijan puheen ajoittainen päällekkäisyys sekä ulkopuolelta tulevat häiriötekijät. Haastatteluja on kuunneltu pienissä pätkissä, minkä jälkeen kuultu puhe kirjoitettiin ylös. Haastattelut kelattiin takaisin ja tarkistettiin kirjoitetun tekstin ja puheen täsmällisyys. Lopuksi vielä koko teksti kuunneltiin useaan kertaan ja tarkistettiin litteroitu teksti vielä kerran. Tällä on pyritty mahdollisimman virheettömään litterointiin.

Haastateltavat saivat litteroidut puheet itselleen sähköpostitse luettavaksi ja kommentoitavaksi. Tämän jälkeen litteroitu teksti tulostettiin ja aineisto analysoitiin. Aineiston analysoinnin aloitin tutustumalla haastatteluaineistoon. Tämä merkitsi aineiston lukemista läpi useaan kertaan.

Tutkimuksen ydin on kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätökset. Analyysivaiheessa selviää, minkälaisia vastauksia saadaan ongelmaan. Ennen litterointia tulee kuitenkin ymmärtää, minkälainen analyysi aiotaan tehdä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 221–222.)

Analysoinnin tarkoitus on löytää kirjavasta ja runsaasta tekstimassasta ”punainen lanka” – tiivistää ja kiteyttää haastattelujen sisältöjä ja tarkastella tutkimusongelman kannalta keskeisiä seikkoja, esiintymistä ja ilmentymistä teksteissä. Analyysin avulla tiivistetään aineistoa, tulkitaan sitä sekä käydään

vuoropuhelua teorian empirian ja omien ajatusten kanssa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 73–74.)

Analysoinnin tukena on käytetty koodausta. Koodeilla tarkoitetaan merkkejä, kuten numeroita, kirjaimia tai vaikka alleviivauksia värinkynin. Tarkoituksena on tehdä aineistoon jäsenteleviä merkintöjä ja luokitteluita, jotka helpottavat aineiston käsittelyä. Koodaus mahdollistaa tiettyjen tekstikohtien löytämistä nopeammin. Merkitsemällä koodein tekstikohdat, jossa puhutaan samoista teemoista, saadaan tutkimusaineistoon ryhtiä ja helpotetaan omaa analyysia. Koodien tarkoituksena on toimia osoitteina, joita hyödyntämällä voi helpommin poimia asioita laajasta aineistosta. Koodauksella saadaan selvitettyä, mitä tutkimusaiheeseen liittyvää tekstistä löytyy. Se mahdollistaa monipuolisen käsityksen aineistosta ja antaa hyvät eväät varsinaiseen analyysiin, tiivistämiseen ja tulkintaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 80–81.) Koodauksessa on käytetty eri värejä, joilla on nostettu tekstistä esille samankaltaisuuksia ja aineiston kannalta keskeisiä tuloksia. Litteroiduista haastattelusta on etsitty samoja teemoja, jotka on koodattu samoilla väreillä. Esimerkiksi ”mitä on kriisimajoitus” -kysymykseen liittyvät vastaukset ja keskustelut on värjätty punaisella ja ”kenelle se on tarkoitettu” -vastaukset on värjätty keltaisella. Näin on toimittu kaikkien litteroitujen aineistojen kohdalla.

Haastatteluiden analysointiin on käytetty soveltavaa aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysillä pyritään kuvaamaan aineiston sisältöä, kun kyseessä on kvalitatiivinen tutkimus, ja sillä tarkoitetaan aineiston luokittelua ja jäsentämistä (Eskola & Suoranta 2000, 188). Sisällönanalyysi on tekstianalyysi, jossa tarkastellaan valmiiksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja. Tarkoituksena on muodostaa tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, jonka avulla pyritään kytkemään saadut tulokset laajempaan kontekstiin ja aihetta koskeviin muihin tutkimustuloksiin. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi on kolmivaiheinen prosessi. Ensiksi aineisto redusoidaan eli pelkistetään, toiseksi aineisto klusteroidaan eli ryhmitellään ja kolmanneksi aineisto abstrahoidaan eli luodaan teoreettiset käsitteet. Pelkistettäessä aineistoa siitä karsitaan kaikki tutkimuksen kannalta epäolennainen

pois. Pelkistämässä voidaan käyttää litterointia. Ryhmittelyssä koodatut tekstikohdat käydään tarkasti läpi ja poimitaan tiettyjä aiheita käsittelevät kohdat. Abstrahoinnilla erotetaan olennainen tieto tutkimuksesta ja kootaan sen perusteella teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110–114.)

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET JA TARKASTELU

Aineiston analyysissä saatuja tuloksia on peilattu kriisimajoitustyöryhmän loppuraporttiin, jossa käsiteltiin kriisimajoituksen uusia linjauksia.

Helsingin kaupunginjohtaja asetti 30.4.2013 työryhmän, joka nimettiin kriisiasumistyöryhmäksi. Työryhmä muutti nimen myöhemmin kriisiasumistyöryhmästä kriisimajoitustyöryhmäksi vahvistaakseen majoittamisen ja varsinaisen asumisen välistä erottelua. (Helsingin kaupunki 2013, 5.)

...siitä ei voi puhua kriisiasumisena, koska se ei ole huoneenvuokralain mukaista (Relander 2015).

...sana asuminen viittaa pysyvään ja haluttiin mahdollisimman väliaikaiseen kuuloiseen termiin (Männistö 2015).

Työryhmän tehtäväksi annettiin laatia arvio kriisimajoituksen tarpeesta ja majoitusliikkeisiin sijoitettujen henkilöiden sosiaalisesta tilanteesta. Tehtäväksi tuli myös koordinoita välittömiä toimenpiteitä, joilla irtaudutaan majoituspalveluiden käytöstä ja siirrytään huoneenvuokralain mukaisiin järjestelyihin. Tarkoituksena on myös suunnitella kriisimajoituksen ja pysyvän asumisen välinen työnjakomalli ja luoda hallintokuntarajat ylittävät toimintakäytännöt prosessien hallitsemiseksi. (Helsingin kaupunki 2013, 3.)

5.1 Yleistilanne Helsingissä vuodesta 2010 eteenpäin

Työryhmän perustamiselle oli Helsingissä polttava tarve. Tärkeä syy oli tarve hallita jatkuvasti kasvavia majoituspalveluliikkeiden käytön kustannuksia. Tähän järjestelyyn sovellettiin lakia majoitus- ja ravitsemustoiminnasta. Asunnottomat perheet ja yksinasuvat majoitettiin yksittäisin maksusitoumuksin ilman huoneenvuokralain edellyttämää vuokrasopimusta. Se merkitsi, että kustannukset katettiin suurimmalta osin täydentävällä toimeentulotuella. (Helsingin kaupunki 2013, 6.)

Helsingillä oli käytössä toukokuun lopussa yhteensä n. 550 kriisimajoituspaikkaa. Näistä paikoista n. 450 oli yksityisillä majoituspalveluliikkeillä 25 eri toimijan kanssa. Helsingin kaupungilla itsellään oli n. 100 paikkaa, joihin kuuluivat

Hietaniemenkadun palvelukeskuksen 48 päivystyspaikkaa sekä 52 hajapaikkaa Hopeatiellä, Junailijankujalla ja Loviisankadulla. Kustannuksien kasvun lisäksi työryhmä kiinnitti huomiota, että kokonaiskuvan saaminen tilanteesta oli hankalaa, koska kriisimajoituksesta päättäminen oli sosiaali- ja terveystieteiden välillä hajautunutta ja sijoituskriteerit vaihtelivat. Työryhmälle myös ilmeni, että sosiaali- ja terveystieteiden ja kiinteistöviraston välillä ei ollut selkeitä työkäytäntöjä kriisimajoituksessa olevien tilanteen kartoittamiseksi sekä pysyvän asunnon löytämiseksi asiakkaalle. Joissakin talouksissa kriisimajoitus oli pitkittynyt jopa kahden vuoden mittaiseksi. Jotta työryhmä saisi tilannekuvan täsmentymään, käynnistyi selvitys majoituspalveluliikkeisiin sijoitettujen henkilöiden sosiaalisesta tilanteesta. (Helsingin kaupunki 2013, 6.)

Sosiaalityöntekijöillä oli vapaa oikeus lähettää asiakkaita kriisimajoitukseen. Esimerkiksi jos asiakas tuli kertomaan, että sukulaisten luona asiat menivät huonosti eikä ollut paikkaa minne mennä, voitiin hänet lähettää kriisimajoitukseen. Noin puolet asiakkaista meni Forenomille ja puolet muihin yksikköihin. Asiakkaita oli todella paljon ja, kun sovittuja menettelytapoja ei ollut luotu, lähetettiin kriisimajoitukseen koko ajan lisää asiakkaita. Puuttui palvelun polku, jolla asuttaminen olisi saatu loppumaan. Osa asiakkaista asui kriisimajoituksessa kaksi vuotta, ja oletettiin, että aika hoitaa asiakkaat pois kriisimajoituksesta. (Relander 2015.)

...mutta ne ihmiset, jotka sinne joutuu kriisimajoitukseen, ei ole vain asunnon tarpeessa, siellä on aina jotain muuta, sen ihmisen elämä on niin kun sotkussa. Pelkän asunnon antamisella ongelma ei ratkea. (Relander 2015.)

5.2 Majoitusliikkeisiin sijoitettujen henkilöiden sosiaalinen tilanne

Selvityksessä otettiin 197 kotitalouden otos kriisimajoitetuista kotitalouksista ja hieman myöhemmin vielä toinen selvitys 140 kotitaloudesta, jotka asuivat toistaiseksi kriisimajoituksessa. Työryhmä tiivistä näiden kahden selvityksen keskeiset tulokset. Tuloksista selvisi, että kriisimajoitusta käyttävistä yhden hengen kotitalouksista oli noin 60 prosenttia. Lapsiperheitä kotitalouksista oli noin kolmannes, ja loput kotitalouksista olivat avo- ja aviopareja. Osalla yksinasuvista oli yhteishuoltajuus. Lastensuojelun asiakkuus oli noin kolmanneksella perheistä.

Kriisimajoituksessa olevista kotitalouksista noin kolmannes oli suomenkielisiä ja vieraskielisistä ryhmistä somalinkielisiä oli noin kolmannes kotitalouksista. (Helsingin kaupunki 2013, 7.) Kriisimajoituksessa on myös päihde- ja mielenterveysongelmaisia, jotka ovat syystä tai toisesta menettäneet oman asunnon (Relander 2015). Maahanmuuttajista Somaliasta tulleet ovat suurin ryhmä, melkein 20 prosenttia koko kriisimajoituksen asiakaskunnasta (Männistö 2015).

Perheet joutuvat kriisimajoitukseen usein vanhempien huume- tai päihdeongelmien takia, mutta syynä voi olla myös määräaikainen vuokrasopimus. Aikaisemmin on selvitetty, ketkä ovat ne, jotka joutuvat pitkäaikaisasunnottomuuden yksikköihin, ja tuolloin selvisi, että monella on lastensuojelutausta. (Relander 2015.)

Kriisimajoituspäätöstä tehtäessä vuokravelkoja ei kotitalouksien osalta ollut systemaattisesti selvitetty. Ensimmäisessä kartoituksessa 61 prosentin osalta tilannetta ei tiedetty, toistaiseksi majoitettujen osalta luku oli 17 prosenttia. Viidenneksellä tiedettiin olevan vuokravelkaa. Valtaosalle vuokravelkaisista kotitalouksista ei ollut tehty suunnitelmaa, kuinka lyhentää vuokravelkaa. (Helsingin kaupunki 2013, 7–8; Relander 2015.)

...Sitten kun me ajatellaan asuntosektorin näkökulmasta vuokravelka on sellainen kysymys, että se jakaa sen porukan tasan kahtia. Jos sillä ei oo vuokravelkaa, se asukas voi saada asunnon ihan mistä vaan. Jos sillä on vuokravelkaa, se asia pitää järjestää, ja sitten meidän pitää poluttaa se mahdollisesti kaupungin vuokra-asuntoon. (Relander 2015.)

Eniten kriisimajoitukseen tulee sukulaisten ja tuttavien luona asuneita, joiden asuminen on epäonnistunut ja kriisiytynyt. Maahanmuuttajien määrä kertoo syrjinnästä asuntomarkkinoilla sekä Helsingin vetovoimasta muualla Suomessa asuvien maahanmuuttajien joukossa. Avio-/avoeron vuoksi kriisimajoitukseen joutuneiden määrä johtuu yleensä Helsingin vaikeasta asuntotilanteesta ja siitä, että pieniä vuokra-asuntoja on liian vähän. Asuminen on myös päättynyt irtisanomiseen vuokranantajan taholta. Syynä usein on tukea tarvitseva kotitalous tai se, että omistaja on ottanut asunnon omaan käyttöön tai myynyt sen. (Helsingin kaupunki 2013, 8.) Asumisen kriisiytyessä ongelmana ei ole vain asunnon

löytäminen, vaan usein tarvitaan myös apua ja tukea oman arjen hallinnassa. Pelkkä asunnon antaminen ei ratkaise ongelmia, tarvitaan tukea arkeen. (Relander 2015.)

Kriisimajoituksessa käytetty asumisaika oli joidenkin kotitalouksien kohdalla jatkunut aivan liian pitkään. Syynä tähän oli asuttamisprosessiin sisältyvät haasteet sekä kriisimajoituksen aikana tuen riittämättömyys tilanteen ratkeamiseksi. (Helsingin kaupunki 2013, 9; Relander 2015.)

5.3 Mitä on kriisimajoitus?

Asunnottomuus on ollut Helsingissä muuta maata huomattavasti korkeampaa, ja Aran raportista (2015a) käy selville, että yli puolet Suomen asunnottomista on Helsingissä. Helsingissä kohtuuhintaisten kunnallisten vuokra-asuntojen kysyntä on suurta suhteessa tarjontaan, jonossa oli liki 40 000 hakemusta. Hakemuksista erittäin kiireellisiä oli vuoden 2014 toukokuun lopussa 61 prosenttia. Eniten hakemuksia oli jätetty Helsingin kaupungin asunnot Oy:n asuntoihin (26 900 kpl). Vaikein tilanne on yhden hengen asuntoa tarvitsevilla, koska pieniä asuntoja kysytään kaikkein eniten. Vuokra-asuntojonot ovat pitkät Helsingissä, ja ihminen, jolla on vuokravelkaa, ei yleensä pääse asumaan vuokralle. Rästien, maksukyvyttömyyden ja häätöjen takia myös menetetään saatu vuokra-asunto. Helsingissä myös maahanmuuttajien määrä kasvaa jatkuvasti. (Vuokra-asuntojono ei lyhene lainkaan: vuonna 2014 oli liki 40 000 hakemusta.)

Ennen kriisimajoitusta puhuttiin asuntola-asumisesta, jonne asiakkaat ohjattiin Helsingissä. Paavo-ohjelman myötä asuntolat lakkautettiin ja muutettiin yksioiksi. Kuitenkin Helsingissä oli edelleen niitä asiakkaita, jotka tarvitsivat pikaisesti asunnon eivätkä voineet jäädä odottamaan pitkäaikaisasunnottomille suunnattuja asuinpaikkoja. Eri keinot asuttamiseen ovat olleet välttämättömiä, ja yksi keino on ollut kriisiasuminen eli kriisimajoitus. (Männistö 2015.)

...Kriisimajoitus tarkoittaa meillä sitä, että yksilö tai perhe on joutunut tilanteeseen, jossa ovat yllättäen menettäneet asuntonsa tai aina ei niin yllättäenkään, vaan pitkään on yritetty tehdä töitä, että sitä ei menetettäisi, se kuitenkin jostain syystä menetetään, ja sen jälkeen kaupunki tarjoaa tilapäismajoitusta,

josta me puhutaan nimellä kriisimajoitus. (Männistö 2015.)

Sosiaalihuollon velvoite kiireellisen asumisen järjestämiseen toteutetaan Helsingissä kriisimajoituksena. Kriisimajoituksella tarkoitetaan **viimesijaista** ratkaisua asunnon puutteesta johtuvassa **akuutissa hätätilanteessa**.

Kriisimajoitus on luonteeltaan päivystyksellistä ja lyhytaikaista. Kunnan järjestämässä asumisratkaisussa vain kriisimajoituksessa voidaan Helsingissä toimia ilman huoneenvuokralain edellyttämää vuokrasopimusta. (Männistö 2015; Relander 2015.) Hietaniemenkadun palvelukeskus on ensisijainen kriisimajoitusta tarjoava yksikkö Helsingissä (Sunikka 2015; Männistö 2015).

Helsingin kaupungin loppuraportissa (2013, 1) on lueteltu kriisimajoituksen järjestämisperiaatteet, joita on esimerkiksi seuraavat:

- Kriisimajoituksella tarkoitetaan sosiaalihuollon viimesijaista velvoitetta kiireellisen asumisen järjestämiseen asunnon puutteesta johtuvassa akuutissa hätätilanteessa.
- Kriisimajoitus on luonteeltaan päivystyksellistä ja kestää korkeintaan 30 vuorokautta.
- Vain kriisimajoituksessa voi toimia ilman vuokrasopimusta. Kaikki muu asuminen perustuu vuokrasuhteeseen

5.4 Kenelle kriisimajoitus on tarkoitettu?

Kriisimajoitus on tarkoitettu ihmisille, jotka ovat jäämässä tai ovat jääneet asunnottomaksi (Männistö 2015). Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa kriisimajoitusta käyttävät pääsääntöisesti yksinäiset asunnottomat miehet ja naiset sekä jonkin verran pariskunnat (Sunikka 2015).

Käydyissä haastatteluissa nousi esille yksinelävät, perheet, velkaantuneet, hädän saaneet, eronneet, maahanmuuttajat sekä mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät (Männistö 2015; Relander 2015; Sunikka 2015).

Kriisimajoitukseen pääsemisen kriteerit kuitenkin tiukentuivat oleellisesti sen jälkeen, kun Helsingin kaupungin loppuraportti oli ilmestynyt. Raportin jälkeen

käynnistettiin välittömiä toimenpiteitä ja toimittiin uusien linjauksien mukaisesti. Kriisimajoituksen tarve puoliutui. (Relander 2015.)

Kriisimajoitukseen pääsemisen esteiksi nousivat Kouhian (2014, 22–23) käyttötutkimuksessa selkeästi kolme eri perustelua. Pääsääntöisesti ne liittyivät asiakkaaseen itseensä tai hänen elämäntilanteeseensa. Kriisimajoitukseen pääseminen voitiin evätä, jos katsottiin, että asiakkaalla ei ollut akuuttia kriisiä. Elämäntilanne katsottiin kriisiytymättömäksi, jos asiakkaalla oli tukiverkostoa, kuten sukulaisia tai tuttavuuksia, joiden luona oli mahdollista majoittua, eikä ollut kadulle joutumisen pelkona tai väkivallan pelkoa majapaikassa, jossa asusti. Toiseksi kriisimajoitusta ei suositeltu, jos asiakkaan tuen tarve asumisessa vaikutti huonon psyykkisen voimien vuoksi ilmeiseltä tai jos asiakkaan tilanteeseen oli tarjolla tarkoituksenmukaisempia palveluita. Kolmanneksi kielteisen kriisimajoitusratkaisun perusteena oli, että asiakas oli jättänyt käyttämättä jo aikaisemmin kriisimajoitustyöryhmän kautta myönnetyn asumispaikan.

Myönteisiin kriisimajoitusratkaisuihin vaikutti ensinnäkin asiakkaan terveydentila, esimerkiksi fyysisen terveydentilan turvaaminen tai psyykkisen voimien tukeminen. Myönteinen päätös kuitenkin edellytti tarvittavia tietoja asiakkaan voimista ja/tai mahdollista diagnoosia. Esimerkkinä mainitaan vaikea paniikkihäiriö, joka katsottiin sellaiseksi tekijäksi, joka mahdollisti myönteisen ratkaisun. Toisena myönteiseen ratkaisuun vaikuttava tekijä oli asiakkaan koulun- tai työssäkäynnin mahdollistaminen. Kolmantena syynä nähtiin muun yhteisön turvallisuuden turvaaminen. Asiakasta ei majoitettu asumispäivystykseen, jos ennakoitavissa olisi väkivaltaista käyttäytymistä yhteisöasumisessa. Myönteiseen ratkaisuun vaikutti usein, jos asiakkaan tilanteessa oli selvästi kyse lyhyt- ja väliaikaisesta kriisimajoituksesta. (Kouhi 2014, 23.)

Haastattelussa Helsingin aluetyön päällikkö (2015) kertoi, että yksinelävien kohdalla lähdetään tilannetta arvioimaan käänteisesti. Helsingillä on omana toimintana Hietaniemenkadun palvelukeskus. Yksinelävien kohdalla pohditaan, pystyykö asiakas menemään palvelukeskukseen vai ei. Asiakkaan kohdalla mietitään niitä kriteereitä, minkä takia hän ei voi mennä palvelukeskukseen ja mikä olisi kriisimajoituksen myöntösyys. Yksi esimerkki tilanteesta on ihmisen

psykykinen kunto. Jos asiakas kärsii esimerkiksi paniikkihäiriöstä tai hänellä on ongelmia yhteisasumisessa, voidaan pohtia kriisimajoituksen tarpeellisuutta. Toinen syy voi olla esimerkiksi, että asiakkaan työssä käyminen vaarantuisi. Asiakkaita käy myös jonkin verran töissä Hietaniemen palvelukeskuksesta käsin, vaikka se olisi hieman hankalampaa kuin omasta kodista. (Männistö 2015.)

Lapsiperheille tehdään käytännössä lähes aina myönteinen päätös kriisimajoituksesta, koska Helsingissä ei ole asumispäivystystä lapsiperheille (Kouhi 2014, 11). Perheitä ei jätetä kadulle asumaan, vaan koti järjestetään kriisimajoituksen kautta, mutta jos perheellä on paikka sukulaisten tai tuttavien luona eikä asumisessa näy ongelmia, ei paikkaa kriisimajoituksesta automaattisesti myönnetä (Männistö 2015).

5.5 Ratkaisut kriisimajoituksen järjestämisestä

Uudistusta alettiin toteuttamaan siten, että majoituspalveluliikkeiden käyttöä vähennettiin tuntuvasti ja siirrettiin painopistettä vuokrasopimusperusteiseen asumiseen. Helsingin kaupungin loppuraportissa (2013, 15) työryhmä ehdottaa, että uusi malli edellyttää yhteensä 200 kriisimajoituspaikkaa, josta 100 sijaitsee asunnottomien palvelukeskuksessa Hietaniemenkadulla. Tämä merkitsee sitä, että Hietaniemenkadun kriisiasumisvalmiutta nostetaan 52 paikalla nykyisestä. Muita majoituspalveluita käytettäisiin edelleen, mutta niiden määrä laskee huomattavasti 450:stä uuden mallin mukaan 100:aan. Tämä merkitsee sitä, että asunnottomien palvelukeskuksesta Hietaniemenkadulla tulee kriisimajoittumisen ensisijainen vaihtoehto Helsingissä.

...Hietanimenkatu on ensisijainen kriisimajoitusta tarjoava yksikkö, ja sitten sitä täydentää tää muu ostettu kriisimajoituskapasiteetti (Sunikka 2015).

Kriisimajoituspäätöksen kestoksi linjattiin 30 vuorokautta (Helsingin kaupunki 2013, 15; Männistö 2015). Työryhmä esitti kehittämishaasteeksi, että kriisimajoitus ratkaistaan siten, että yksityisiltä markkinoilta varataan käyttöön 100 asuntoa, jossa kriisimajoitusta järjestettäisiin sovitut 30 vuorokautta. Tulevan yhteistyökumppanin tulisi järjestää asiakkaille asunto 30 päivän aikana kriisimajoituksen alkamisesta. Tarkoituksena olisi mahdollistaa vaikeassa

sosiaalisessa tilanteessa olevien henkilöiden nopea ja turvallinen kiinnittyminen vuokra-asumiseen. Painopisteen siirtäminen majoituspalveluista vuokra-asumiseen nähdään parantavan asiakkaiden oikeusturvaa ja vähentävän asunnottomuutta. (Helsingin kaupunki 2013, 15.)

Raportista käy selkeästi esille se, että kriisimajoitus tulee olemaan määräaikaista ja tilapäistä ja se kilpailutetaan. Kilpailutuksen myötä uudet palveluntarjoajat tulisivat käyttöön vuoden 2016 aikana.

5.6 Kriisimajoitukseen hakeutuminen

Kouhin (2014, 5) käytännöntutkimuksessaan kerrottiin, että vuoden 2014 alkupuolella kriisimajoitustyöskentely siirrettiin uutena tehtävänä Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden alueen yksikössä toimivaan jalkautuvan työn tiimiin. Asiakkaan hakeutuessa kriisimajoitukseen periaatteena on, että aikuissosiaalityön ja nuorten palvelujen sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja voi päättää kriisimajoituksesta vain erittäin äkillisissä kriisitilanteissa. Kaikissa muissa tapauksissa sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja tekee esityksen kriisimajoituksesta kriisimajoitustyöryhmälle.

...sosiaalityöntekijä joutuu tekemään ryhmälle esityksen, esimerkiksi tämän perheen pitäisi päästä kriisimajoitukseen (Relander 2015).

Asiakas, joka on jäämässä asunnottomaksi tai on jo jäänyt, voi kääntyä oman alueen sosiaalitoimen puoleen ja kertoa oman tilanteen ja tarpeensa. Työntekijä arvioi kriisimajoituksen tarpeen, ja jos kriisimajoituksen tarve nähdään oleelliseksi, laitetaan kriisimajoituksesta esitys kriisimajoitustyöryhmälle. Kriisimajoitustyöryhmä toimii päätöksenteossa puoltavana tahona, ja lähettävällä työntekijällä eli virkamiehellä on asiassa päätösvalta. (Männistö 2015.)

Kriisimajoitusta tarvitsevan tulee olla kirjoilla Helsingissä tai Helsingissä asunnottomaksi jäänyt. Asiakkaalta edellytetään myös oleskelulupaa. (Kouhi 2014, 22.)

...Sitten tehtiin ratkaisu, että jos tulee muualta Suomesta Helsinkiin sukulaisten ja tuttavien luo, niin sitten on siellä

sukulaisten ja tuttaviensa luona. Helsingin kaupunki ei auta, on pärjättävä, jos tänne tulee jostain muualta. (Relander 2015.)

Kriisimajoituksessa olevan asiakkaan tulee sitoutua asunnonhakuun sekä vastaanottaa ensimmäinen tarjottu asunto. Yleisiä linjauksia on myös, että psykiatrisesta sairaalasta ei voida ulos kirjoittaa asiakasta kriisimajoituksen varaan eikä putkiremontin vuoksi kotoa pois muuttamaan joutuva saa pääsääntöisesti paikkaa kriisimajoituksesta, mutta poikkeuksen voivat tehdä asiakkaan vakavat terveydelliset syyt. (Kouhi 2014, 22.)

Kriisimajoitustyöryhmä koostuu monista eri tahoista, ja puheenjohtajana toimii aluetyön päällikkö. Ryhmään kuuluvat esimerkiksi Hietaniemenkadun palvelukeskuksen sosiaalityöntekijä, jonka tehtävänä on arvioida, onko asiakas sopiva Hietaniemen palvelukeskukseen, asumisen tuen SAS-sijoittaja, joka katsoo, pitäisikö asiakkaan hakea tuettua asumista, sekä kolme aluetyöyksikön sosiaaliohjaajaa, joiden työkuvaan kuuluu kriisimajoitusasiakkaiden kanssa työskentely. (Männistö 2015.)

5.7 Hietaniemenkadun palvelukeskus

Hietaniemenkadun palvelukeskus on Helsingin omaa toimintaa ja toimii ensisijaisena vaihtoehtona kriisimajoittamiseen. Hietaniemenkadun palvelukeskus on perustettu 8.6.2009. Hietaniemenkadulle siirtyi tuolloin Herttoniemen asuntola ja ensisuojoitointi ja Pääskylänrinteen päiväkeskuksen toiminta.

Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa on tilaa 43 miehelle ja 9 naiselle.

Palvelukeskukseen voi tulla päihtyneenä ilman maksusitoumusta, ilman lähetettä ja jopa ilman henkilöllisyystodistusta, mutta aina asiakas tulee jotenkin identifioida, jotta heidät saadaan kirjattua asiakastietojärjestelmään. Asuminen on asiakkaille maksutonta, yhden yön kerrallaan yöpymistä jaetuissa huoneissa, joissa vähimmillään on neljä sänkyä ja enimmillään kymmenen sänkyä yhdessä huoneessa. Asuminen on tarkoitettu asunnottomille helsinkiläisille silloin, kun ei ole muuta paikkaa, mihin mennä. (Sunikka 2015.)

Talossa on myös tilapäistä asumispalvelua, joka käsittää 52 yhden hengen huonetta, josta 43 on miehille ja 9 naisille. Toiminta on sosiaalihuoltolain

mukaista asumispalvelua ja asiakkaille maksullista. Sinne ei tehdä kuitenkaan vuokrasopimuksia, ja asiakkaat valikoituvat siten, että sinne ei oteta juurikaan talon ulkopuolelta ihmisiä, vaan asumispäivystyksessä pisimpään yöpyneet henkilöt muuttavat sinne saapumisjärjestyksessä. (Sunikka 2015.)

Hietaniemenkadun palvelukeskuksessa asiakas saa ravintopalvelut kaikkina vuoden päivinä, ja niihin kuuluvat maksuton aamiainen sekä lounas ja päivällinen, joka maksaa 1,10 euroa. Lisäksi talossa on käytössä kaikkina vuoden päivinä pesula sekä sauna, jossa on miesten ja naisten vuorot. Asiakkaille jaetaan lahjoitusvaatteita, jos omat vaatteet ovat kovin huonot, ja tarvittaessa henkilökunta pesee päällä olevat vaatteet. Talossa on myös matalan kynnyksen sairaanhoitajan ja lääkärin vastaanotto. Kerran viikossa paikalle tulee myös jalkaterapeutti. Erityishuollon poliklinikka jalkautuu aina tarvittaessa, ja hammashuollon bussi Liisu tulee talon pihalle koulu lomien aikana. Hietaniemen palvelukeskuksessa on lähdetty erityisesti kehittämään terveystaloutta asiakkaille. Palvelukeskuksessa on myös matalan kynnyksen sosiaalityöntekijän ja sosiaaliohjaajan vastaanotto. (Sunikka 2015.)

Palvelukeskuksen perustehtävänä on tarjota asiakkaan akuutissa tilanteessa kriisimajoitus- ja peruspalvelut, kuten ravinto- ja hygieniapalvelut, matalan kynnyksen sosiaali- ja terveystalout, sekä tukea pysyvien asuin- ja hoitomuotojen järjestymistä talon ulkopuolella. (Sunikka 2015.)

Päihteiden käyttö talon sisällä ei ole sallittua, mutta hyvinkin päihtyneenä voi toimintakykyinen asiakas asioida talon kaikissa palveluissa. Myös poliisi tuo suoraan kadulta täysin jalattomia, sammuneita asunnottomia palvelukeskukseen. Jos asiakas ei ole aggressiivinen eikä terveydentila vaadi seurantaa, hän voi jäädä. Aamulla herätessään asiakas pääsee esimerkiksi aamiaiselle ja sosiaalityöntekijän vastaanotolle tarvittaessa. (Sunikka 2015.)

...Paikat jaetaan iltaisin kello 17 alkaen, ja aamulla kello 8 herätellään ihmisiä, mut sitten voi siirtyä tuohon toiseen kerrokseen aamiaiselle, ja aamiainen alkaa kello 7.30 ja voi muutenkin viettää aikaa tässä talossa. Tilat siivotaan joka päivä, eli sieltä täytyy siivouksen ajaksi siirtyä pois. Ja sitten meillä on sellainen lepotila, joka on ensimmäisenä siivottu, että sinne voi mennä, jos on kipeenä tai jalat ei kannu. Mutta

pääsääntöisesti päivisin tilat ovat sitten tyhjät, ja aikaa vietetään muualla palvelukeskuksessa. (Sunikka 2015.)

Henkilökunta työskentelee talossa kolmessa vuorossa, jossa kaikki ovat lähihoitajia. Lähihoitajia talossa on yhteensä 20. Sosiaalityöntekijöitä on kaksi, sosiaalihoitajia kaksi, sairaanhoitajia kaksi sekä kaksi osa-aikaista lääkäriä. Talossa työskentelee myös Palmian keittiö- ja toimitilahuoltohenkilöstö. Hietaniemen palvelukeskus myös panostaa ympäristötyöhön, ja työ on tuottanut hyviä tuloksia. (Sunikka 2015.)

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Asunnottomuus on aina ollut keskittynyttä erityisesti Helsinkiin, ja siihen on pyritty vastaamaan eri järjestelyillä, kuten mahdollistamalla erilaisia tilapäismajoituksia asunnottomille. Vuonna 2013 nousi keskusteluun Forenomilta ostettu tilapäismajoitus, joka oli tullut Helsingin kaupungille hyvin kalliiksi. Lähtökohdaksi tuli kustannuksien hillitseminen. Tämän johdosta perustettiin kriisimajoitustyöryhmä, jonka tehtäväksi jäi nopeassa aikataulussa arvioida kriisimajoituksen tarpeellisuus sekä luoda malli, jossa kiireellinen asumisen järjestäminen toteutetaan kriisimajoituksena.

Kriisimajoituksen loppuraportissa sekä haastatteluissa nousi esille kriisimajoituksen toimintaa muuttavia toimenpide-ehdotuksia. Hietaniemenkadun palvelukeskus tulee toimimaan ensisijaisena vaihtoehtona, kun puhutaan kriisimajoituksesta. (Sunikka 2015; Männistö 2015; Relander 2015.) Palvelukeskuksen päivystysroolia kasvatetaan siten, että yksikön kriisimajoituskapasiteetti kasvaa nykyisestä 48 paikasta 100 paikkaan. Yksityiseltä palveluntuottajalta hankitaan 100 kriisimajoitus paikka sekä edellytetään valmiutta vuokra-asuntojen järjestämiseen asunnottomille yksityisiltä asuntomarkkinoilta. Kriisimajoitusta tarjoavat yksityiset majoitusliikkeet kilpailutetaan. (Helsingin kaupunki 2013, 15.)

Kriisimajoitusajat olivat pitkittyneet joissakin talouksissa jopa kahden vuoden mittaisiksi. Kriisimajoituspäätöksiä tehtäessä vuokravelkoja ei kotitalouksien osalta ollut systemaattisesti selvitetty. Asiakkaita lähetettiin kriisimajoitukseen aina vain enemmän, eikä pelkkä asunnon antaminen ratkaissut ongelmaa. Usein myös asiakkaan elämänhallinnassa oli suuria vaikeuksia. Vuokravelka on myös asuntosektorin näkökulmasta merkittävä asia. Vuokravelkaisen on todella vaikeata saada asuntoa. Se, jolla ei ole vuokravelkaa, voi saada asunnon helpommin. (Relander 2015.) Vuokravelkojen selvittäminen on keskeisin asia, kun aletaan selvittämään, miksi autettavalla ei ole omaa asuntoa. Vuokravelkojen selvittäminen ja maksuaikataulujen sopiminen mahdollistavat oman asunnon saamisen tulevaisuudessa. Jos asiat ovat hoitamatta, on asunnon saaminen todella vaikeata ellei mahdotonta pääkaupunkiseudulla.

Asuttamisen ketjussa on myös paljon ongelmia. Usein ongelmaksi muodostuu, että asiakasta ei saada eteenpäin tai hänelle ei löydy varsinaista vuokra-asuntoa. Kohtuuhintaista asuntoa on toisinaan todella vaikeata saada. Haastattelussa Relander (2015) sanoi tilanteesta, että vuokra-asuntojen vaihtuvuus on pientä: kun asiakas saa oman vuokra-asunnon, hän jää hän siihen asumaan eikä lähde myöhemmin eteenpäin. Helsingin kaupungin kiinteistöviraston toimistopäällikkö Matti Pitkänen kertoo Taloussanomissa, että Helsingissä vuokra-asunnon saaminen ei ole helppoa. Vaihtuvuus on hyvin pientä, kahdeksan prosenttia vuosittain. Suurin pula on erityisesti yksiöistä, ja yli 60 prosenttia hakijoista on yhden hengen ruokakuntia. (Niemeläinen 2011.) Tämän takia asiakas voi joutua odottamaan toisinaan kohtuuttoman pitkään paikassa, joka ei palvele enää hänen tarpeitaan. Toisaalta joku toinen vastaavasti tarvitsisi kyseisen paikan itselleen. Tarvitaan enemmän kaupungin kohtuuhintaisia asuntoja, pieniä asuntoja yhden hengen talouksia varten.

Kriisimajoituksessa noudatetaan 30 vuorokauden määräaika. Kriisimajoituksen tarkoituksena on olla päivystyksellistä ja lyhytaikaista. Määräajan asettaminen nähtiin yleisesti hyvänä. Todettiin, että käytännön työssä aikataulussa pysyminen on haaste, se on tiukka aikataulu, jota kohti pyritään. Sosiaali- ja asuntosektorin välistä keskustelua tulisi lisätä asioiden nopeuttamiseksi. (Männistö 2015; Relander 2015.) Hietaniemen palvelukeskukseen on myös asetettu tavoitteeksi kriisimajoitusaikojen lyhentäminen vaikka se tiedetään haasteeksi.

...käytännössä hankalaa se on niitä aikoja lyhentää, koska meidän jälkeen ei ole muuta kuin katu, niin hirveen vaikeata meidän on asettaa mitään määräaikoja. Et jos ihmiset on jonossa jonnekin ja se jono on kaksi vuotta, niin sit se se kaksi vuotta. (Sunikka 2015.)

Määräajan asettaminen voi tuottaa tarvittavaa painetta palvelujärjestelmään. Pitäisikin löytää enemmän ratkaisuja, että ihmisiä saataisiin eteenpäin omiin asuntoihin eikä kriisimajoituksessa asuminen enää pitkittyisi kohtuuttoman pitkäksi. (Relander 2015.) Tulisi myös luoda yhteistyössä kilpailutuksen voittavan uuden kumppanin kanssa tukimalli, jolla halutaan mahdollistaa vaikeassa sosiaalisessa tilanteessa olevien henkilöiden nopea ja turvallinen kiinnittyminen vuokra-asumiseen (Helsingin kaupunki 2013, 15).

Kriisimajoituksessa päätöksen tekeminen keskitettiin (Relander 2015). Uuden mallin mukaisesti sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja tekee esityksen kriisimajoituksesta kriisimajoitustyöryhmälle (Kouhi 2014, 5; Männistö 2015). Kriisimajoitustyöryhmä pohtii kriteereiden mukaan, onko ihminen oikeutettu kriisimajoitukseen vai ei, ja tekee asiasta linjauksen. Lähettävälle vastuuhenkilölle ilmoitetaan kriisimajoitustyöryhmän jäsenten näkemys asiasta. Tämän jälkeen päätöksen tekee lähettävä vastuuhenkilö eli sosiaalityöntekijä tai sosiaaliohjaaja. (Männistö 2015.)

Kriisimajoitukseen pääsemisen ehtoja myös tarkennettiin. Kriisimajoitusta tarvitsevan tulee olla kirjoilla Helsingissä tai Helsingissä asunnottomaksi jäänyt. Asiakkaalta edellytetään myös oleskelulupaa (Kouhi 2014, 22). Muualta Suomesta Helsinkiin aluksi sukulaisten ja tuttavien luokse muuttanut ei ole oikeutettu myöhemmin suoraan hakemaan kriisimajoitukseen (Relander 2015). Opiskelijat eivät myöskään saa kriisimajoituspaikkaa, vaan heidät ohjataan Hoasilta hakemaan asuntoa. Putkiremontin takia ei myöskään pääsääntöisesti myönnetä kriisimajoitusta. (Männistö 2015.)

6.1 Tutkimuksen luotettavuus

Asunnottomuus ilmiönä on aihe, joka vuosien saatossa on työni kautta tullut tutuksi. Kananen (2008, 48) sanoo, että paras tapa päästä sisälle tutkimusaiheeseen on eläminen ilmiön kanssa. Tutkimuskohde pitäisi tuntea, elää yhdessä ilmiön ja yhteisön kanssa. Tämän tulisi tapahtua jo ennen tiedonkeruuta ja analyysivaihetta. Ihannetilanne on silloin, kun opinnäytetyö tehdään omiin työtehtäviin tai työharjoitteluun liittyen. Liian läheinen kontakti tutkittavaan ilmiöön voi kuitenkin sumentaa tutkijan. Vaikka asunnottomuus ilmiönä on opinnäytetyön tekijälle tuttu, oli kriisimajoitus aiheena melko vieras, joten opinnäytetyö mahdollisti uteliaan tutkimisen aiheen ympärillä.

Validiteetti tarkoittaa, että tutkitaan oikeita asioita eli sitä, mitä pitääkin tutkia (Kananen 2008, 123). Työn luotettavuutta lisää se, että haastateltavat on valikoitu tarkasti. Jokaisella haastateltavalla oli tutkittavasta ilmiöstä paljon tietoa tai kokemusta. Tässä opinnäytetyössä haasteena oli, että työtä tehtiin yksin.

Tutkimuksessa voi syntyä virheitä esimerkiksi siinä, että tutkija näkee suhteita tai periaatteita virheellisesti eikä näe tai esittää vääriä kysymyksiä. Parityöskentelyllä voidaan vähentää virheiden mahdollisuutta, esimerkiksi analyysivaiheessa toinen voi huomata asioita, joita toinen ei ole huomionnut. Tutkimuksella voidaan aina raapaista tutkittavan ilmiön pintaa, eikä ilmiötä koskaan voida kuvata raportissa täysin sellaisena kuin se tutkimustilanteessa tai tutkijalle ilmenee. Sillä ei voida tuottaa täydellistä ymmärrystä asioista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.)

Opinnäytetyössä aineisto koostuu teemahaastatteluista. Haastateltavaksi valikoitui neljä sosiaalialan asiantuntijaa sekä kaksi asiantuntijaa asuntosektorilta.

Analyysivaiheessa haastatteluista kolme nousi selkeästi hyvin tärkeäksi. Näillä kolmella asiantuntijalla oli hyvin keskeinen asema kriisimajoituksen toteutuksessa ja tuntemuksessa. Muiden haastateltavien asiantuntijuus antoi haastattelijalle syvempää ymmärrystä suuremmasta ilmiöstä eli asunnottomuudesta. Vaikka haastateltavia ei ollut paljon, sai opinnäytetyö riittävän kattavan aineiston, jotta tutkimuskysymyksiin voitiin vastata.

Reliabiliteetti tarkoittaa, että tutkimustulos on toistettavissa. Kriisimajoitus ilmiönä ei ole uusi, mutta tutkittava ilmiö kohdistui uusiin kriisimajoituksen linjauksiin, josta ei löytynyt paljon tietoa. Asia oli opinnäytetyötä tekevällä tiedossa. Linjaukset tulevat varmasti muuttumaan ja kehittymään toiminnan edetessä. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan harvoin tekemisissä muuttumattomien objektien kanssa. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b.) Vilka (2005, 159) mainitsee, ettei tutkimusta voida käytännössä koskaan toistaa uudelleen, sillä jokainen laadullinen tutkimus on ainutkertainen.

6.2 Tutkimuksen eettisyys

Opinnäytetyössä on noudatettu hyvää tieteellistä käytäntöä. Se on merkinnyt koko opinnäytetyön prosessissa sitä, että on noudatettu tiedeyhteisön tunnustamia toimintatapoja, kuten rehellisyyttä, yleistä huolellisuutta ja tarkkuutta tutkimustyössä. Prosessin aikana on sovellettu tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaista tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmää. Työssä on myös

huomioitu muiden tutkijoiden työt ja saavutukset ja annettu niille kuuluva arvo. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 23–24; Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

Opinnäytetyössä haastateltavien tietämys on tuotu esille sellaisenaan, kuten se haastattelutilanteessa on kerrottu. Litterointi on suoritettu rehellisesti ja tarkasti, jotta haastateltavien ajatukset on saatu tekstiksi juuri sellaisenaan.

Opinnäytetyön eri prosesseissa on pyritty objektiivisuuteen. Tavoitteena on ollut objektiivisuus pyrkimällä ulkopuolisesta määräysvallasta vapaana suorittamaan opinnäytetyö, joka tulee olla toistettavissa. Objektiivisuuteen on pyritty myös sillä, että prosessien eri vaiheessa kuuluu tietynlainen asioiden etäännyttäminen. Koottuja tuloksia tarkastellaan kiihkottomasti ja tasapuolisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 310.) Opinnäytetyössä tekijän omat ajatukset eivät näy tekstissä, paitsi pohdinnassa.

Opinnäytetyössä on otettu huomioon muiden tutkijoiden työ ja saavutukset asianmukaisella tavalla. Tarvittava tieto on hankittu luotettavilta tahoilta ja viitattu julkaisuihin asianmukaisella tavalla. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012.)

7 POHDINTA

Kriisimajoitus on ollut julkisessa ja poliittisessa keskustelussa sekä uusien muutosten kourissa. Muutos on saanut kehuja esimerkiksi 2014–2015 hallituksessa istuneelta sosiaali- ja terveysministeri Laura Rädyltä (2013), joka kirjoitti blogissaan:

...Yksi konkreettinen osoitus paremmasta sote-kokonaisuudesta on paljon puhuttu kriisimajoitus. Kesällä käynnistimme aktiivisen työn kriisimajoituksen kustannusten hillitsemiseksi ja majoituspalveluliikkeiden käytön vähentämiseksi. Olemme onnistuneet vähentämään kustannuksia jo usealla miljoonalla eurolla. (Räty 2013.)

Muutokset ovat myös huolestuttaneet toisia, kuten Vasemmistoliiton valtuustoryhmän puheenjohtajana ja Helsingin kaupunginhallituksen jäsenenä toimivaa Veronika Honkasaloa. Honkasalo on kiinnittänyt huomiota kriisimajoitukseen ja pohtii blogissaan esimerkiksi vuokraperusteisen asumisen painottamisen riskiä ja sitä, jäävätkö ihmiset oman onnensa nojaan ja syvenevätkö ongelmat. Honkasalo myös pohtii sitä, että riittävätkö asunnot. Aikaisemmin paikkoja ostettiin yksityisiltä majoituspalvelun tarjoajilta 460, uuden mallin mukaan enää 100. Minkälaiseen asemaan kriisimajoitusta tarvitsevat jäävät ja takaavatko uudet järjestelyt sen, että majoitus löytyy kaikille? Kysymyksiä herätti myös muuttunut sosiaalityön asema kriisimajoituksen yhteydessä. Kun päätökset kriisimajoituksesta ovat ylemmälle tasolle, otetaanko huomioon sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuus tapauskohtaisesti. (Honkasalo 2014.)

30 vuorokauden määräaika on herättänyt huolta, mutta voisiko se myös tuottaa tarvittavaa painetta palvelujärjestelmään. Yritettäisiinkö entistä enemmän löytää niitä ratkaisuja, että ihmisiä saadaan eteenpäin omiin asuntoihin eikä asuminen kriisimajoituksessa pitkittyisi kohtuuttoman pitkäksi? Olisiko asiakkaiden tukeminen aktiivisempaa? Tämä voisi mahdollistaa sen, että asiakkaiden vuokravelat tulisi huomioiduksi nopeassa aikataulussa, asuntohakemukset olisivat ajan tasalla ja asiakas itse myös ymmärtäisi tilanteen kiireellisyyden ja oman vastuunsa, jolloin hän aktivoituisi myös itse hoitamaan omia asioitaan.

7.1 Yhteiskunnan muuttuva tila

Suomessa taloustilanne on todella vaikea tällä hetkellä, jokaisella sektorilla joudutaan kiristämään menoja. Kustannuksia tarkastellaan ja menoja halutaan saada hallintaan. Helsingissä majoituspalveluliikkeiden kustannukset piti saada kuriin. Ryhtiliikkeen tekeminen asian suhteen on ymmärrettävä. Kuitenkin kriisimajoitusta käyttävät ovat usein heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä, joiden ongelmana ei ole vain asunnottomuus. Kriisimajoituksen tarvetta on mielestäni hyvin vaikeata ennustaa. Samansuuntaisen käsityksen antoi myös lyhyt katsaus asunnottomien asumisjärjestelmän historiasta. Olosuhteet vaihtelivat vuodesta toiseen, toisinaan jopa kuukaudesta toiseen. Huolestuttavaa oli lukea Pellervon taloustutkimuksesta, että hallituksen kaavailemat uudet muutokset lisäävät asumismenoja selvästi. Asumismenojen korotus voi olla jopa 8 prosenttia. Tutkimuksessa ennustetaan, että asumismenot vievät seuraavina vuosina yhä suuremman siivun ihmisten tuloista. Pellervon taloustutkimuksen mukaan vuosina 2015–2019 asuminen kallistuu enemmän kuin mitä ihmisten käytettävissä olevat tulot lisääntyvät. Pääkaupunkiseudulla asumismenot ovat selvästi suuremmat kuin muualla Suomessa. (Pellervon taloustutkimus 2015.)

Vastaavasti hallituksen säästösuunnitelmiin kuuluu eläkkeensaajien siirtäminen yleisen asumistuen piiriin. Tarkoituksena on saada 123 miljoonan euron säästöt. Tämä tarkoittaa eläkeläiselle sitä, että vuonna 2016 asumistukea maksetaan lähes neljännes vähemmän kuin vuonna 2015. Keskimäärin eläkkeellä olevan asumistuki putoaa jopa 50 euroa kuussa. Eläkkeensaajien asumistuen saajat ovat pienituloisia. (Eläkeläisten asumistuen leikkaus tuo ongelmia 2015.)

Edellä mainitut muutokset vaikuttavat erityisesti kaikkiin pienituloisiin ja heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin. Asumisen kustannuksien nousu ja eri hallitusohjelmassa mainittujen leikkauksien lista kohdistuu erityisesti heikoimmassa asemassa oleviin. Toimet tulevat lisäämään köyhyyttä sekä köyhyysuhan alla elävien määrän lisääntymistä maassamme. Nähtäväksi jää, lisääntykö esimerkiksi eläkeläisten määrä toimeentulotuen piirissä tai kriisimajoitusta tarvitsevien joukossa.

Vuosien aikana olen huomannut, kuinka asunnottomissa asiakkaissa on tapahtunut selvä muutos. Ennen asiakkaana oli keski-ikäinen mies, jolla oli selkeä päihdeongelma. Asunnottomuutta on Suomessa onnistuttu vähentämään eri ohjelmien avulla runsaasti, mutta asunnottomuus on lisääntynyt uusissa ryhmissä. Nykyään asiakkaina on ihmisiä, joiden ongelmat ovat hyvin erilaiset. Asiakkailta on runsaasti erilaisia maksuhäiriöitä, kuten vuokratästejä, joiden takia he ovat menettäneet oman kodin. Asunnottomia perheitä on enemmän (ARA 2015c). Nuorten osuus on myös lisääntynyt reilusti. Vuonna 2014 noin 23 prosenttia asunnottomista oli alle 25-vuotiaita (ARA 2015b). Nuorten ongelmana ovat päihteiden sekakäyttö ja erilaiset huumeet. Nuoret ovat menettäneet usein otteen elämänhallinnasta ja oma arki on sekaisin. Maahanmuuttajia asunnottomien joukossa on runsaasti. Myös asunnottomien naisten osuus on lisääntynyt. Ihmisten ongelmat ovat lisääntyneet runsaasti tämän päivän Suomessa, enkä itse usko siihen, että asunnottomuutta saadaan koskaan kitkettyä pois. Suomen taloudellinen tilanne on tällä hetkellä todella huono, ja yhä useampi ihminen elää talousvaikeuksien keskellä. Oman kodin menettäminen voi olla yhä useammalla edessä. Kriisimajoituksen määrää vähennetään Helsingissä nyt reilusti, ja luonteeltaan kriisimajoitus on päivystyksellistä ja lyhytaikaista. Tarkoituksena on myös siirtää painopistettä vuokrasopimusperusteiseen asumiseen. Kuitenkin Helsingissä ongelmana on erityisesti pienten ja edullisten vuokra-asuntojen saaminen. Kysyntä on ylittänyt tarjonnan. Jos ihmisellä on taustalla maksuhäiriömerkintöjä tai häätö, on oman kodin löytäminen vielä vaikeampaa.

Usein autettavat eivät tarvitse vain pelkkää kotia. Usein ongelmia on eri elämänalueella. Erityisesti jos on kyse pitkäaikaisasunnottomuudesta, on taustalla mielenterveys- tai päihdeongelma. Silloin tuen tarpeessa oleva tarvitsee tukea asumiseen sekä oman elämän hallintaan. Työn tulee olla ennaltaehkäisevää sekä korjaavaa, mutta sisältää myös yksilöllisiä muutostavoitteita. Tavoitteet lähtevät asiakkaasta itsestään, heitä tukevista palveluratkaisuista ja sopivista pysyvistä asumismuodoista sekä riittävästä asumisen tuesta. Toteutuakseen se edellyttää auttajalta hyviä yhteistyötaitoja, perusteellista arvioivaa ja suunnitelmallista työtettä sekä asiakkaan tuen tarpeen ja voimavarojen kartoittamista. (Kananaja, Lähteinen & Marjamäki 2010, 273–275.) Mahdollisuus turvattuun ja terveelliseen asumiseen kuuluu ihmisten perustarpeisiin (Korhonen 2010, 156).

Pätevistä sosiaalityöntekijöistä on myös pulaa pääkaupunkiseudulla. Helsingissä epäpäteviä sosiaalityöntekijöitä on yhteensä 19,5 prosenttia sosiaalityöntekijöistä. Myös tuleva sote-uudistus ja käynnissä olevat lainsäädäntöuudistukset edellyttävät riittävää ja laadukasta sosiaalityön koulutusta ja tutkimusta. Tietoon perustuva ja vaikuttava sosiaalityö edellyttää alan henkilöstöltä laaja-alaista ja syvällistä osaamista. (Socca 2015.)

7.2 Oma oppiminen

Opinnäytetyön prosessi on ollut haastava mutta erittäin mielenkiintoinen, ja oma osaaminen on lisääntynyt varsinkin tutkimuksellisen työn osalta. Matkan aikana olen oppinut paljon uutta ja saanut omaan ammatilliseen osaamiseen runsaasti lisää tietoa. Erityisen mielenkiintoiseksi työn teki mahdollisuus haastatella eri asiantuntijoita kriisimajoituksen ja asunnottomuuden saralta.

Sosionomin koulutuksessa sekä opinnäytetyön prosessin aikana itselleni on vahvistunut vahva käsitys omasta sosiaalipedagogisesta työotteesta. Keskeisinä elementteinä toimii innostaminen, voimaannuttaminen, dialogisuus sekä itsepuun kasvaminen. Sosiaalipedagogisella työotteella työskennellessä tavoitteena on syrjäytymisen riskien tunnistaminen ja ehkäisy. (Hämäläinen & Nivala 2007, 173.) Apua tarvitseva ihminen tukeutuu aluksi kaikkiin voimiin ohjaajaan aivan kuin jalkansa loukannut kainalosauvoihin. Asiakkaan ja ohjaajan kulkiessa yhteistä matkaa eteenpäin tukena olemisen merkitys vähenee hitaasti mutta varmasti. Ohjaajaa ei enää tarvita jokaisessa asiassa, ja omat voimavarat alkavat kantamaan ja tuottamaan tulosta. Lopulta onnistunut yhteistyö mahdollistaa sen, että asiakas luottaa omiin siipiinsä ja ohjaajan rooli käy näkymättömäksi.

Sosiaalipedagogiassa pyritään vahvistamaan ihmisen osallisuutta ja elämänhallintataitoja, tarkoituksena on kontrollin ja tuen tarpeen asteittainen väheneminen ja lopulta sen lakkaaminen. (Hämäläinen & Nivala 2007, 170.)

Lähtökohtana on ymmärrys asiakkaan asiantuntijuudesta oman elämänsä suhteen. Tämä matka on vahvistanut omaa suhdettani sosiaalipedagogiikkaan.

LÄHTEET

Ala-Outinen, A. & Randell, M. 2012. Kotikaupunkina Helsinki. Asumisen ja siihen liittyvän maankäytön toteutusohjelma 2012. Helsingin kaupungin keskushallinnon julkaisuja 2012:21. Uusimaa: Kirjapaino.

ARA. 2015a. Selvitys 1/2015: Asunnottomat 15.11.2014. Kunnat, yksinelävien asunnottomien mukaisessa järjestyksessä [viitattu 2.2.2015]. Saatavissa: <http://www.ara.fi/download/noname/%7B7BCE63FA-87FC-4F73-A6A1-CADD343F4DC1%7D/106752>

ARA. 2015b. Selvitys 1/2015: Asunnottomat 2014 [viitattu 2.3.2015]. Saatavissa: <http://www.ara.fi/download/noname/%7B08B08759-9BFF-4D85-9832-9ED204F3BBFB%7D/106748>

ARA. 2015c. Asunnottomat 2014 [viitattu 30.8.2015]. Saatavissa: [http://www.ara.fi/fi-FI/ARAtietopankki/ARAn_selvitykset/Asunnottomat_2014\(32596\)](http://www.ara.fi/fi-FI/ARAtietopankki/ARAn_selvitykset/Asunnottomat_2014(32596))

Asunnottomat alkoholistit saavat tuhat yksiötä. 1978. Helsingin Sanomat 23.3.1978 [viitattu 5.5.2015]. Saatavissa: Asunto ensin -verkkosivusto, http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunnottomuus/tarinoita_asunnottomuudesta/lehtileikkeita

Asunnottomuus ilmiönä. 2015. Asunto ensin -verkkosivusto [viitattu 2.3.2015]. Saatavissa: http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunnottomuus

Eläkeläisten asumistuen leikkaus tuo ongelmia. 2015. Kainuun Sanomat 18.8.2015.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

ETHOS – yleiseurooppalaisen asunnottomuuden muodot. 2015. FEANTSA, Euroopan asunnottomuustoimijoiden kattojärjestö [viitattu 3.3.2015]. Saatavissa: Asunto ensin -verkkosivusto, http://www.asuntoensin.fi/files/2060/Ethos_FI.pdf

Granfelt, R. 1998. Kertomuksia naisten kodittomuudesta. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Helsingin kaupunki. 2013. Kriisimajoitustyöryhmä. Loppuraportti 31.12.2013.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Honkasalo, V. 2014. Kaupunki haluaa muuttaa kriisimajoituksen kokonaan [viitattu 1.8.2015]. Saatavissa: <http://veronikahonkasalo.fi/kaupunki-haluaa-muuttaa-kriisimajoituksen-kokonaan/#more-398>

Hämäläinen, J. & Nivala, E. 2007. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2007. 8. vuosikerta. 10-vuotisjuhlajulkaisu. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry.

Jantunen, T. 1999. Asunnottomuus poliittisessa päätöksenteossa. Dialogi: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen lehti 2/1999, 20.

Kaakinen, J., Nieminen, J. & Pitkänen, S. 2006. Oikeus asuntoon, oikeus ihmisarvoiseen elämään. Valtakunnallisen (2001–2005) ja pääkaupunkiseudun (2002–2005) asunnottomuuden vähentämisen toimenpideohjelmien arviointi. Ympäristöministeriön raportteja 8/2006. Helsinki: Edita Prima Oy.

Kaakinen, J. 2012. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma 2008–2011. Loppuraportti. Ympäristöhallinto.

Kananen, J. 2008. KVALI. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän yliopistopaino: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja.

Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. 2010. Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma.

Karppinen, J. 2014. Väliraportti 2012–2013. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma (Paavo II) 2012–2015. Ympäristöhallinto [viitattu 30.5.2015].

Saatavissa:

http://www.asuntoensin.fi/files/3479/Ohjelman_valiraportti_vuodet_2012-2013_valmis.pdf

Kopomaa, T. 2005. Naapuruussuvaitsevaisuus. Tuetun asumisen ja palvelutoiminnan yhteys lähiympäristöön, asukasvaikuttamiseen ja kaupunkisuunnitteluun. Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto. Helsinki: Ympäristöministeri.

Korhonen, J. 2010. Asunto- ja asumispolitiikka. Teoksessa Niemelä, P. (toim.) Hyvinvointipolitiikka. Helsinki: WSOYpro oy, 156.

Kostiainen, E. & Laakso, S. 2012. Vailla vakinaista asuntoa. Liikkuvuus asunnottomuuden ja asuntokannan välillä. Kaupunkitutkimus TA oy.

Kouhi, S.-A. 2014. Kriisimajoitustyöskentelyn linjaukset ja asiakkaiden ohjautuminen Helsingissä. Helsingin yliopisto: Valtiotieteellinen tiedekunta.

Kyheröinen, K. 1967. Lähes 200 tuntematonta taivasalla pakkasöinä [viitattu 5.5.2015]. Saatavissa: Asunto ensin -verkkosivusto, http://www.asuntoensin.fi/asunto_ensin/asunnottomuus/tarinoita_asunnottomuudesta/lehtileikkeita

Kärkkäinen, S.-L., Hannikainen, K. & Heikkilä, I. 1998. Asuntoja ja palveluja asunnottomille: Historiaa ja nykypäivää 8/1998. Helsinki: Stakes.

Laki asunto-olojen kehittämistä 919/1985. Annettu Helsingissä 29.11.1985.

Lehtonen, L. & Salonen, J. 2008. Asunnottomuuden monet kasvot. Suomen ympäristö 3/2008. Helsinki: Ympäristöministeriö, asunto- ja rakennusosasto.

Lindfors, J. 2014. Lepakko liekkihotellina. Yle. Elävä arkisto [viitattu 23.7.2015]. Saatavissa: <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2008/04/29/lepakko-liekkihotellina>

Martens von, A. 1973. Mestarin kädestä: omistettu kodittomille ja heidän ystävilleen. Helsinki: Kansan raamattuseura.

Männistö, P. 2015. Alueyön päällikkö. Helsingin kaupunki. Haastattelu 23.2.2015.

Niemeläinen, J. 2011. Kymppitonni tulot, asuu silti kaupungin vuokra-asunnossa. Taloussanomat 20.7.2011.

Palttala, P. 2013. 1 300 euroa 12 neliöstä – Helsinki maksaa hätmajoituksesta miljoonia. Helsingin Sanomat 20.3.2013 [viitattu 2.6.2015]. Saatavissa: <http://www.hs.fi/kaupunki/a1363668499596>

Pellervon taloustutkimus. 2015. Kotitalouksien asumismenot nousevat keskimäärin 3,5 prosenttia vuodessa vuoteen 2019 mennessä [viitattu 20.8.2015]. Saatavissa: http://ptt.fi/press_releases/kotalouksien-asumismenot-nousevat-keskimaarin-35-prosenttia-vuodessa-vuoteen-2019-menessa

Pleace, N., Culhane, D., Granfelt, R. & Knutagård, M. 2015. The Finnish Homelessness Strategy. An International Review. Ministry Of The Environment [viitattu 30.3.2015]. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/153258/YMra_3en_2015.pdf?sequence=5

Relander, M. 2015. Helsingin asunto-ohjelmapäällikkö. Helsingin kaupunki. Haastattelu 5.3.2015.

Räty, L. 2013. Kannattiko organisaatiouudistus [viitattu 12.8.2015]. Saatavissa: <http://www.lauraräty.fi/2013/12/kannattiko-organisaatiouudistus/>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a. Validiteetti. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [Viitattu 31.8.2015]. Saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/viittausohje.html>

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006b. Reliabiliteetti. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [Viitattu 31.8.2015]. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_2.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2009. Menetelmäopetuksen tietovaranto. KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkko-oppikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja 2009 [viitattu 8.6.2015]. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/fi/julkaisut/motv_pdf/KvaliMOTV.pdf

Sharp Rise in Homelessness in Many European Member States. 2015. FEANTSA, European Federation of National Organisations [viitattu 29.6.2015]. Saatavissa: http://www.feantsa.org/spip.php?action=acceder_document&arg=2316&cle=69f9f262844f0cc7e4d8f696e82d6ba447255529&file=pdf%2Feoh_press_release.pdf

Socca. 2015. Pääkaupunkiseudun kunnat vetoavat Helsingin yliopistoon sosiaalityön aloituspaikkojen lisäämiseksi [viitattu 17.8.2015]. Saatavissa: http://www.socca.fi/uutiset/uutisia/paakaupunkiseudun_kunnat_vetoavat_helsingin_yliopistoon_sosiaalityon_aloituspaikkojen_lisaamiseksi.6661.news

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Annettu Helsingissä 30.12.2014.

Sundqvist, V. 2015. Kriisimajoituksen voi hoitaa halvemmallaakin – Helsinki karsi kuluja tuntuvasti. Yle uutiset [viitattu 28.7.2015]. Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/kriisimajoituksen_voi_hoitaa_halvemmallaakin_helsinki_karsi_kuluja_tuntuvasti/7916234

Sunikka, S. 2009. Aluksi. Teoksessa Nousiainen, K. & Sunikka, S. (toim.) Asunnottomuuskirja II. Ensisuojasta moniammatilliseksi palvelukeskukseksi. Soccan ja Heikki Waris -instituutin julkaisusarja nro 20: Yliopistopaino, 16

Sunikka, S. 2015. Hietaniemenkadun palvelukeskuksen johtaja. Helsingin kaupunki. Haastattelu 8.4.2015.

Suomen perustuslaki 731/1999. Annettu Helsingissä 11.6.1999.

Tainio, H. 2009. Kaupunkiköyhälistö asunnottomuuskierteessä – näkökulmia pääkaupunkiseudun pitkäaikaisasunnottomuuteen. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B Raportteja 39. Tampere: Juvenes Print Oy.

Taipale, I. 1982. Asunnottomuus ja alkoholi. Jyväskylä: Alkoholitutkimussäätiö.

Taipale, I. 1991. Suoja-Pirtti – ihminen nousee roskalaatikosta. Teoksessa Hiilikellarista terapeutiseksi yhteisöksi. 30 vuotta päihdehuoltoa 1961–1991. Helsinki: Suoja Pirtti oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa [viitattu 31.8.2015]. Saatavissa: http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf.

Vihavainen, M. & Kuparinen, V. 2006. Asuminen Helsingissä 1950–2004. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2006 [viitattu 22.7.2015]. Saatavissa: www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/.../06_11_27_vihavainen_vj34.pdf

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vuokra-asuntojono ei lyhene lainkaan – liki 40 000 hakemusta. 2014. Helsingin uutiset 20.6.2014 [viitattu 14.7.2015]. Saatavissa: <http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/223866-vuokra-asuntojono-ei-lyhene-lainkaan-lik-40-000-hakemusta>

Ympäristöministeriö. 2013. Pitkäaikaisasunnottomuuden vähentämishjelma 2012–2015. Loppuraportti [viitattu 25.7.2015]. Saatavissa: http://www.ym.fi/fi-fi/Asuminen/Ohjelmat_ja_strategiat/Pitkaaikaisasunnottomuuden_vahentamisohjelma_20122015

LIITTEET

Liite 1

Teemahaastattelurunko

Teema 1: Taustatiedot

- Tehtävä organisaatiossa
- Oman työn kuvaaminen
- Miten kriisimajoitus näkyy sinun työkuvassa?

Teema 2: Mitä on kriisimajoitus?

- Kriisimajoituksen historiaa
- Kriisimajoituksen kuvaaminen
- Mihin kriisimajoitusta tarvitaan?
- Kenelle kriisimajoitus on tarkoitettu?
- Ketkä hakevat apua kriisimajoituksesta?
- Kuka ei saa kriisimajoitusta?

Teema 3: Prosessi

- Kriisimajoituksen prosessin kuvausta

Teema 4: Palvelun kuvaus

- Mitä kriisimajoitus pitää sisällään?
- Millaista on tuki kriisimajoituksessa?
- Kuka tuen tarjoaa?
- Missä kriisimajoitusta tarjotaan konkreettisesti?

Teema 5: Kriisimajoitustyöryhmä

- Kriisimajoitustyöryhmän tehtävä ja tarkoitus
- Ketä ryhmään kuuluu?

Teema 6: Mitä vielä haluaisit kertoa kriisimajoituksesta?